

Univerzita Pardubice

**Fakulta ekonomicko-správní
Ústav regionálních a bezpečnostních věd**

Místní Agenda 21 v České republice 20 let po „RIU“

Bc. Michal Dvořáček

**Diplomová práce
2013**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Michal Dvořáček**
Osobní číslo: **E100360**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Regionální rozvoj: Urbanismus**
Název tématu: **Místní Agenda 21 v ČR 20 let "po RIU"**
Zadávací katedra: **Ústav regionálních a bezpečnostních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

V roce 1992 byl na Summitu Země v Rio de Janeiro vyhlášen koncept Agenda 21. 20 let od této události je vhodné zhodnotit očekávání, přínosy a dopady tohoto konceptu na rozvoj našich měst a regionů.

Rešerše odborné literatury a dalších pramenů.

Stanovení cílů práce a hypotézy, volba metod.

Agenda 21.

Principy Agendy 21.

Místní Agenda 21.

Implementace místní Agendy 21 v ČR.

Implementace místní Agendy 21 - příklady ze zahraničí.

Formulace závěrů.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

GIRARDET, H. *Creating sustainable cities*. 1. vyd. Dartington, England: Green Books for the Schumacher Society, 1999. 77 s. ISBN 1-870098-77-3.

KAŠPAR, J.; PETROVÁ, M. *Místní Agenda 21 - informace, postupy, kritéria*. Praha: Kleiwächter, 2006. ISBN 80-7212-435-8.

REITSCHMIEDOVÁ, A. a kol. *Metodika pro místní Agendy 21 v České republice - Strategie, postupy a techniky uplatnění MA21 na místní a regionální úrovni ČR*. 1. vyd. Praha: MŽP, 2003. BEZ ISBN.

REITSCHMIEDOVÁ, A. *Práce s veřejností a místní Agenda 21*. Praha: Ministerstvo životního prostředí a Český ekologický ústav Praha, 1998. ISBN 80-7212-047-6.

ŠILHÁNKOVÁ, V. *Teoretické přístupy k regionálnímu rozvoji*, 1. vyd. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2007. ISBN 978-80-7395-019-4.

ŠILHÁNKOVÁ, V. *Indikátory udržitelného rozvoje : teoretické přístupy a zkušenosti v České republice. Případová studie Hradec Králové*, 1. vyd. Hradec Králové : Civitas per Populi, 2008. ISBN 978-80-903813-6-0.

United Nations. *Indicators of Sustainable Development: Guidelines and Methodologies*. 3rd. ed. New York: United Nations, 2007. 93 p. ISBN 978-92-1-104577-2.

Vedoucí diplomové práce:

doc. Ing. arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D.
Ústav regionálních a bezpečnostních věd

Datum zadání diplomové práce: 30. září 2012

Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2013

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

doc. Ing. Ivana Kraftová, CSc.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 3. října 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Mnichově Hradišti dne 30. června 2013

Bc. Michal Dvořáček

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych rád poděkoval vedoucí mé diplomové práce paní doc. Ing. arch. Vladimíře Šilhánkové Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady a čas věnovaný konzultacím.

Děkuji také svým rodičům, kteří mě po celou dobu studia podporovali.

ANOTACE

Diplomová práce je věnovaná problematice místní Agendy 21. Úvodní část práce je věnována vymezení pojmů udržitelný rozvoj, Agenda 21 a místní Agenda 21. Pojem místní Agenda 21 představuje program rozvoje obcí, měst či regionů, který řeší konkrétní problémy daného území. V této části je popsána historie, vývoj a postavení v České republice. Hlavním cílem této diplomové práce je analyzovat a vyhodnotit, jakým způsobem je místní Agenda 21 v České republice zavedena a jak k ní přistupují jednotlivé obce resp. města. Práce vychází z hypotézy, že s postupující dobou bude počet obcí a měst realizujících místní Agendu 21 stoupat. Komplexní pohled na danou problematiku nám také ukáže, zda se praktické používání místní Agendy 21 více či méně liší od deklarovaného postupu při uplatňování místní Agendy 21.

KLÍČOVÁ SLOVA

udržitelný rozvoj, místní Agenda 21, Databáze místních Agend 21, Národní síť Zdravých měst

TITLE

Local Agenda 21 in the Czech Republic, 20 years after „RIO“

ANNOTATION

This thesis is focused on problematic of Local Agenda 21. Prefatory part of this thesis is describes the sustainable development, Agenda 21 and Local Agenda 21. The concept of Local Agenda 21 program is the development of towns, cities or regions that solves specific problem of the area. This section describes the history, development and position in the Czech Republic. The main objective of this thesis is analyze and evaluate how the Local Agenda 21 in the Czech Republic introduced and how it accesses the municipalities resp. cities. This thesis is based on the hypothesis that with increasing time, the number of municipalities implementing the Local Agenda 21 will grow.

KEYWORDS

sustainable development, Local Agenda 21, database of Local Agenda 21, Healthy Cities of the Czech Republic

OBSAH

ÚVOD	12
1 UDRŽITELNÝ ROZVOJ	14
1.1 DEFINICE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE	14
1.1.1 Definice podle Světové komise OSN	14
1.1.2 Definice podle Evropského parlamentu.....	14
1.1.3 Definice dle Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj.....	14
1.1.4 Definice dle Zákona o životním prostředí č. 17/1992 Sb.	15
1.2 VÝVOJ UDRŽITELNÉHO ROZVOJE	15
1.3 ZÁKLADNÍ PILÍŘE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE	18
<i>Ekonomický pilíř</i>	18
<i>Sociální pilíř</i>	18
<i>Ekologický pilíř</i>	18
1.4 ZÁKLADNÍ PRINCIPY UDRŽITELNÉHO ROZVOJE	19
1.5 INDIKÁTORY UDRŽITELNÉHO ROZVOJE	20
2 AGENDA 21 A JEJÍ CHARAKTERISTIKA	24
2.1 AGENDA 21	24
2.2 MÍSTNÍ AGENDA 21	25
2.3 STAV MÍSTNÍ AGENDY 21 V EVROPSKÝCH ZEMÍCH	27
2.3.1 Země, které začaly s MA21 brzy a které v současnosti mají mnoho iniciativ MA21 (Švédsko, Velká Británie a Nizozemí)	28
2.3.2 Země, které začaly s MA21 později a které v současnosti mají mnoho iniciativ MA21 (Dánsko, Finsko, Norsko).....	29
2.3.3 Země, které začaly s MA21 později a které v současnosti mají málo iniciativ MA21 (Rakousko, Německo)	30
2.3.4 Souvislost pravomoci místních orgánů s rozvojem MA21	31
2.3.5 Podpora národních vlád.....	32
2.4 SOUČÁSTI SYSTÉMU AGENDY 21 V ČR	33
2.5 KROKY K NAPLNĚNÍ MA21 (STRATEGIE A TAKTIKA).....	36
2.6 ZAPOJENÍ VEŘEJNOSTI DO PROCESŮ MA21	38
2.6.1 Výhody zapojení veřejnosti.....	38

2.6.2	<i>Rizika práce s veřejností</i>	39
2.6.3	<i>Postup zapojení podílníků do MA21</i>	39
2.6.4	<i>Principy zapojení</i>	40
2.6.5	<i>Nabídka účasti jednotlivých podílníků na plánování a rozhodování</i>	42
3	MÍSTNÍ AGENDA 21 V ČESKÉ REPUBLICE	44
3.1	HLAVNÍ HISTORICKÉ MILNÍKY K ZAVÁDĚNÍ MÍSTNÍ AGENDY 21 V ČR.....	46
4	ANALÝZA MA21 DLE DATABÁZE CENIA	48
5	ANALÝZA MA21 V ČESKÉ REPUBLICE POD „VEDENÍM“ NÁRODNÍ SÍTĚ ZDRAVÝCH MĚST (NSZM)	56
5.1	VÝVOJ ČLENŮ NSZM A JEJICH REALIZACE MÍSTNÍ AGENDY 21.....	57
5.1.1	<i>Počet členů (municipalit) v roce 2006</i>	57
5.1.2	<i>Počet členů (municipalit) v roce 2007</i>	59
5.1.3	<i>Počet členů (municipalit) v roce 2008</i>	61
5.1.4	<i>Počet členů (municipalit) v roce 2009</i>	63
5.1.5	<i>Počet členů (municipalit) v roce 2010</i>	65
5.1.6	<i>Počet členů (municipalit) v roce 2011</i>	67
5.1.7	<i>Počet členů (municipalit) v roce 2012</i>	69
6	ANALÝZA VÝVOJE MÍSTNÍ AGENDY 21 V ČR – ZÁVĚR	72
	POUŽITÁ LITERATURA	79
	SEZNAM PŘÍLOH	82

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Časové období rozšíření MA21	28
Tabulka 2: Celkový počet municipalit (měst a obcí) v databázi MA21	55
Tabulka 3: Počet členů NSZM (měst a obcí) v roce 2006 realizující MA21	57
Tabulka 4: Počet členů NSZM (měst a obcí) v roce 2007 realizující MA21	59
Tabulka 5: Počet členů NSZM (měst a obcí) v roce 2008 realizující MA21	61
Tabulka 6: Počet členů NSZM (měst a obcí) v roce 2009 realizující MA21	64
Tabulka 7: Počet členů NSZM (měst a obcí) v roce 2010 realizující MA21	66
Tabulka 8: Počet členů NSZM (měst a obcí) v roce 2011 realizující MA21	68
Tabulka 9: Počet členů NSZM (měst a obcí) v roce 2012 realizující MA21	70
Tabulka 10: Vývoj členů v NSZM (měst a obcí) ve sledovaném období 2006 - 2012	72
Tabulka 11: Počet členů NSZM (měst a obcí) realizující MA21 v období 2006 – 2012	73
Tabulka 12: Počet obyvatel členů NSZM - oficiálně deklarovaný	75
Tabulka 13: Počet obyvatel členů NSZM – reálné hodnoty	75
Tabulka 14: Porovnání rozšíření MA21 v ČR a zemích Evropy	78

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1: Tři pilíře udržitelnosti	19
Obrázek 2: Postup zapojení podílníků	40
Obrázek 3: Spektrum zapojení	42
Obrázek 4: Přehled municipalit realizující místní Agendu v roce 2006	51
Obrázek 5: Přehled municipalit realizující místní Agendu v roce 2007	52
Obrázek 6: Přehled municipalit realizující místní Agendu v roce 2008	53
Obrázek 7: Přehled municipalit realizující místní Agendu v roce 2009	53
Obrázek 8: Přehled municipalit realizující místní Agendu v roce 2010	54
Obrázek 9: Přehled municipalit realizující místní Agendu v roce 2011	54
Obrázek 10: Přehled municipalit realizující místní Agendu v roce 2012	55
Obrázek 11: Grafické znázornění počtu členů – municipalit (měst a obcí) v NSZM za rok 2006	58
Obrázek 12: Grafické znázornění počtu členů – municipalit (měst a obcí) v NSZM za rok 2007	60
Obrázek 13: Grafické znázornění počtu členů – municipalit (měst a obcí) v NSZM za rok 2008	62
Obrázek 14: Grafické znázornění počtu členů – municipalit (měst a obcí) v NSZM za rok 2009	64

Obrázek 15: Grafické znázornění počtu členů – municipalit (měst a obcí) v NSZM za rok 2010	66
Obrázek 16: Grafické znázornění počtu členů - municipalit (měst a obcí) v NSZM za rok 2011	68
Obrázek 17: Grafické znázornění počtu členů – municipalit (měst a obcí) v NSZM za rok 2012	71

SEZNAM GRAFŮ

Graf: 1: Vývoj členů NSZM (měst a obcí) v jednotlivých letech 2006 – 2012	73
Graf: 2: Počet členů NSZM (měst a obcí) realizujících MA21 v období 2006-2012	73
Graf: 3: Pohyb počtu obyvatel členů NSZM skutečných (měst a obcí) a deklarovaných (měst a obcí včetně mikroregionů a krajů)	75
Graf: 4: Pohyb obyvatel členů NSZM (měst a obcí) realizujících MA21	76

SEZNAM ZKRATEK

CAF – The Common Assessment Framework (metoda řízení kvality ve veřejné správě)

CENIA – česká informační agentura životního prostředí

ČEÚ – Český ekologický ústav

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

EU – Evropská unie

CHKO – Chráněná krajinná oblast

MA21 – místní Agenda 21

MŽP – Ministerstvo životního prostředí

NSZM – Národní síť Zdravých měst

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OSN – Organizace spojených národů

TIMUR – Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj

ÚVOD

Pokud se podíváme na vývoj společnosti, můžeme konstatovat, že prochází trvale řadou změn. Členové společnosti prochází neustálým vývojem, během života mění své preference, mění svůj životní styl a svým jednáním značně ovlivňují prostředí, ve kterém žijí. Současná doba směřuje společnost k tomu, aby lidé žili a upřednostňovali kvalitnější způsob života než doposud. Ne každý se o to snaží. Mnohdy se s určitými věcmi sžijeme a žádné změny k lepšímu nepodstupujeme. Pokud se zamyslíme nad tím, co vlastně kvalitní způsob života je, můžeme říci, že lze na tuto oblast nahlížet ze dvou pohledů. Kvalitní způsob života zahrnuje řadu objektivních příležitostí pro prožití kvalitního života a z pohledu subjektivního představuje spokojenost se skutečnými výsledky, které nastaly. Tento problém se týká společnosti jako celku, ale samozřejmě i samotného jedince, na kterého působí řada souvislostí. Jedná o souvislosti ekonomické, environmentální či sociální.

Tyto jednotlivé oblasti života vzájemně propojuje problematika udržitelného rozvoje. V současné době je toto téma velice aktuální a jedním z problémů je najít cestu, jakým způsobem převést principy a zásady udržitelného rozvoje do praxe. Určitý návod pro společnost poskytuje oficiální dokument, který byl přijat na konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji v Rio de Janeiro roku 1992 - Agenda 21. Tento dokument mimo jiné zdůrazňuje, že je nutné činit taková opatření a kroky, které směřují k udržitelnosti nejen v měřítku globálním, ale hlavně také v regionálním a místním.

S pojmem Agenda 21 velice úzce souvisí i pojem místní Agenda 21. Jedná se o program rozvoje obcí, měst či regionů, který řeší konkrétní problémy daného území.

Systematické přistupování k programu místních Agend 21 přispívá nejen k již zmíněnému zvyšování kvality života, ale také ke kvalitnímu řízení ve veřejné správě na principech udržitelného rozvoje. V České republice jsou základní územní samosprávnou jednotkou obce a města, která se snaží zavádět kromě tradičních nástrojů řízení i takové, které budou zajišťovat komplexní rozvoj obce či města. Umožní účelně, hospodárně a efektivně vynakládat finanční prostředky a tím dosahovat vyšší míry spokojenosti potřeb a přání svých obyvatel.

Hlavním cílem této diplomové práce je analyzovat a vyhodnotit, jakým způsobem je místní Agenda 21 v České republice zavedena a jak k ní přistupují jednotlivé obce resp. města. Práce vychází z hypotézy, že s postupující dobou bude počet obcí a měst realizujících místní Agendu 21 stoupat. Komplexní pohled na danou problematiku nám také ukáže, zda se praktické používání místní Agendy 21 více či méně liší od deklarovaného postupu při uplatňování místní Agendy 21.

Práce je metodicky založena na analýze statistických dat a jejich komparaci. V závěru bude provedena analýza a vyhodnocení získaných poznatků.

1 UDRŽITELNÝ ROZVOJ

Téma udržitelného rozvoje je již po několik desetiletí tématem velmi aktuálním. K této problematice se v poslední době vede velké množství diskuzí a jednání na mnoha úrovních. Pojem „udržitelný rozvoj“ byl přejat z anglického označení *sustainable development*. Mnoho lidí ale neví, co si pod tímto pojmem a slovním spojením má představit.

1.1 Definice udržitelného rozvoje¹

Všeobecně přijímaná definice udržitelného rozvoje, která by byla jednotná, v podstatě neexistuje. Definic, které se týkají pojmu „udržitelný rozvoj“, je velké množství (desítky, možná i stovky). Proto v následující části představím 4 nejčastěji používané definice.

1.1.1 Definice podle Světové komise OSN

Udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který uspokojuje potřeby současnosti bez ohrožení potřeb budoucích generací uspokojovat jejich vlastní potřeby. V nejširším smyslu je strategie udržitelného rozvoje zaměřená na prosazování harmonie mezi lidskými bytostmi a mezi lidstvem a přírodou.

1.1.2 Definice podle Evropského parlamentu

Udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje, kde dochází ke zlepšování úrovně života a hojnosti lidstva v hranicích ekosystému s ohledem na zachování biologické rozmanitosti a přírodních hodnot jak pro současnou, tak i pro budoucí generaci.

1.1.3 Definice dle Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

Udržitelný rozvoj je dynamickou rovnováhou mezi ekonomickými, sociálními a environmentálními aspekty vývoje v podmínkách globalizace, resp. jako ekonomicky efektivní, sociálně únosný a environmentálně šetrný rozvoj ve všech oborech lidské činnosti.

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále jen OECD)² vznikla v roce 1961 a její hlavní činností je dlouhodobá snaha o prosazování tržních principů v řadě oblastí ekonomického života. OECD také slouží jako fórum pro hledání nejvhodnějších řešení pro společné problémy členských států formou vzájemné výměny názorů, zkušeností a

¹ NOVÁČEK, Pavel. *Udržitelný rozvoj*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. 432 s. ISBN 978-80-244-2514-6. str. 217

² *Businessinfo.cz, oficiální portál pro podnikání a export* [online]. 2012 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/strucna-charakteristika-oecd-7192.html>>.

osvědčených řešení pro jednotlivé vládní politiky. Organizace má v současné době 34 členů, představující ekonomicky vyspělé, demokratické státy, mezi které patří i Česká republika. Naše země se stala členem OECD dne 21. prosince 1995.

Obecně lze říci, že posláním OECD je ekonomický rozvoj ekonomik členských zemí:

- zejména dosažení dlouhodobě udržitelného ekonomického růstu,
- zvyšování zaměstnanosti a životní úrovně v jednotlivých členských zemích při současném zachování vnitřní i vnější finanční rovnováhy,
- z pohledu obchodní politiky je důležité, že poslání OECD rovněž zahrnuje rozšiřování světového obchodu na mnohostranném a nediskriminačním základě v souladu s přijatými mezinárodními závazky.

1.1.4 Definice dle Zákona o životním prostředí č. 17/1992 Sb.

Udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachová možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.

Pokud bychom to vše měli shrnout, můžeme říci, že koncepce udržitelného rozvoje představuje alternativní model vývoje společnosti v souladu s kapacitami ekosystémů, se zachováním přírodních hodnot a také biologické rozmanitosti především pro budoucí generace.³

1.2 Vývoj udržitelného rozvoje⁴

Ve světovém měřítku nemá civilizační ani hospodářský vývoj v rámci jakéhokoliv státu trvale udržitelný charakter. Největším problémem nerovnováhy tohoto vývoje jsou především růst populace a hospodářský růst v souvislosti, s nímž roste poptávka po energii a veškerých materiálech, ale také velice rychle roste objem světového obchodu a dopravy. V neposlední řadě dochází ke znečišťování životního prostředí.

Některé problémy životního prostředí, které jsou zejména lokálního charakteru, se ve vyspělých státech podařilo alespoň z malé části vyřešit. V posledních letech ve většině měst

³ *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <http://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj>.

⁴ *Centrum pro otázky životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.czp.cuni.cz/Osoby/Moldan/moldan1.htm>>.

průmyslově rozvinutých zemí je ovzduší čistší než tomu bylo před 10 či 20 lety, velké množství řek se podařilo z části vyčistit a obyvatelé, kteří v těchto oblastech žijí, jedí zdravější potravu a žijí zdravějším stylem života. Pokud se ale zaměříme na globální stav životního prostředí, můžeme říci, že se nadále zhoršuje. Důkazem tohoto zhoršujícího se stavu zemské atmosféry je prohlubující se narušování ozonové vrstvy a bezprostřední hrozba změny klimatu. Stále více se setkáváme s průmyslovými katastrofami na světovém oceánu. Vlivem klimatu se rozšiřují pouště, ubývá orné půdy a rostou obavy z nedostatku zdrojů sladké vody. Původní přírodní ekosystémy ubývají, dochází k vymírání živočišných a rostlinných druhů, čímž dochází k redukcii biologické rozmanitosti. Proto, na základě všech těchto nepříjemných a varujících změn, si světová veřejnost postupně uvědomuje nutnost změny dosavadního vývoje.⁵

Již v roce 1969 tehdejší generální tajemník OSN U. Thant naléhavě vyzýval světovou veřejnost, aby podnikla neodkladné akce: *“Nechci vypadat nadměrně dramaticky, ale mohu pouze konstatovat, že členové Spojených národů mají snad k dispozici ještě 10 let, ve kterých musejí překonat své staré rŕŕznice a zahájit globální spolupráci s cílem zastavit závody ve zbrojení, zlepšit lidské životní prostředí, zvládnout populační explozi a věnovat podstatně větší úsilí rozvoji”* (projev na Valném shromáždění OSN na podzim 1969).⁶ K dalšímu zdůraznění zhoršování životního prostředí a nebezpečí hrozby ekologického ohrožení došlo v roce 1972 na Stockholmské konferenci Spojených národů o lidském životním prostředí. Zde došlo k přesné identifikaci hlavních problémů a poukázání na globální charakter ekologického ohrožení.

Článek 13 Stockholmské deklarace zní: *“Pro dosažení racionálnějšího využívání zdrojů a pro zlepšení životního prostředí by státy měly přijmout integrovaný a koordinovaný přístup ke svému rozvojovému plánování tak, aby byl jejich rozvoj v souladu s potřebou chránit a zlepšovat lidské životní prostředí ku prospěchu jejich obyvatelstva.”*⁷

K dalšímu zamyšlení vedla publikace „Meze růstu“, která byla vydána v roce 1972. Autory byli D. H. Meadowsová, Denis L. Meadows, Jorgen Randers a William W. Behrens III. V rámci tohoto díla došlo k analýze hospodářského vývoje ve světovém měřítku v období

⁵ CENIA, česká informační agentura životního prostředí [online]. 2012 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://www1.cenia.cz/www/>>.

⁶ Centrum pro otázky životního prostředí [online]. 2012 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.czp.cuni.cz/Osoby/Moldan/moldan1.htm>>.

⁷ Centrum pro otázky životního prostředí [online]. 2012 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.czp.cuni.cz/Osoby/Moldan/moldan1.htm>>.

od roku 1900 do roku 1970. Zjistilo se, že vývoj hospodářství měl po celou dobu rostoucí charakter a vyznačoval se paralelním růstem ekonomického výkonu, spotřeby veškerých přírodních zdrojů a docházelo k výraznému znečištění prostředí. Takovýto vývoj nebyl do budoucna možný. Dříve či později by nastala katastrofa způsobená nadměrným znečištěním nebo vyčerpáním některého z kritických přírodních zdrojů. Závěr byl tedy jednoznačný. Hospodářský růst se musí zastavit, protože model ukázal, že žádná dílčí opatření k zastavení této hrozby nepomohou.⁸

Světová veřejnost doporučení zastavit hospodářský růst nepřijala, otázky týkající se životního prostředí zůstaly nezodpovězeny a rozpor zůstal nevyřešen.

Dochází však k propojení požadavků na ochranu životního prostředí, přírody a přírodních zdrojů s hospodářským rozvojem na základě koncepce trvale udržitelného rozvoje. Tato koncepce byla rozvinuta ve zprávě Světové komise pro životní prostředí a rozvoj pod názvem „Naše společná budoucnost“, která byla publikována v roce 1987.⁹ Za klíčový pojem v této zprávě, která je považována za jednu z nejvýznamnějších zpráv 20. století, můžeme považovat „udržitelný rozvoj“ (sustainable development).

Koncept udržitelného rozvoje přijalo světové společenství až na „Summitu Země“, konferenci o životním prostředí a rozvoji v roce 1992 v Riu de Janeiro. Teprve až od této doby byla myšlenka týkající se udržitelného rozvoje plně podpořena mnoha dokumenty a stala se klíčovou součástí hospodářské a rozvojové politiky většiny zemí světa. Za svou ji přijali také všechny významné mezinárodní organizace a OSN na základě doporučení Konference v Riu de Janeiro zřídila stálou Komisi pro udržitelný rozvoj (UN Commission on Sustainable Development). Tato komise se každoročně pravidelně schází a hodnotí pokrok v tomto směru, ke kterému došlo za uplynulá období. Za jeden z hlavních cílů považuje udržitelný rozvoj také Evropská unie. Tento pojem je zakotven v několika úvodních člancích základní smlouvy o Evropské unii, která vychází z Amsterodamské smlouvy (čl. 2 a 6).¹⁰

⁸ MOLDAN, Bedřich. *Ekologická dimenze udržitelného rozvoje*. Praha : Karolinum, 2001. 102 s. ISBN 80-246-0246-6. str. 11

⁹ BRUNDTLANDOVÁ, GRO Harlem. *Naše společná budoucnost*. Praha: Academia, 1991

¹⁰ MOLDAN, Bedřich. *Ekologická dimenze udržitelného rozvoje*. Praha : Karolinum, 2001. 102 s. ISBN 80-246-0246-6. str. 11

1.3 Základní pilíře udržitelného rozvoje

Pokud se má rozvoj udržovat do vzdálené budoucnosti, pozitivně se rozvíjet a neustále se zdokonalovat, nesmí dojít k zanedbání žádného z rozměrů, ze kterých udržitelný rozvoj vychází. Udržitelný rozvoj se nezaměřuje pouze na životní prostředí, ale zahrnuje i ekonomickou a sociální oblast. Je důležité, aby mezi těmito oblastmi docházelo ke vzájemnému propojení a provázání (viz Obrázek 1).

Ekonomický pilíř¹¹

Z hlediska ekonomiky lze nahlížet na přírodní zdroje (zásoby) jako na různé typy přírodního kapitálu, kde je zapotřebí jeho zachování. Proto je důležité zajistit schopnost konkurence v porovnání s ostatními, v rámci soupeření, a tím umožnit dosažení cíle hospodářského růstu v rámci vyrovnaného užívání přírodních zdrojů. Důležitým prvkem udržitelnosti je také zachování základního kapitálu a používání pouze vyprodukovaného výnosu.

Sociální pilíř¹²

Do sociální oblasti lze zahrnout vše, co se jakýmkoliv způsobem týká života jak jednotlivce, tak celé společnosti. Počínaje zdravým způsobem života člověka až po prodloužení průměrného věku celé generace. Dále například neméně důležité vzdělání, slušné životní podmínky, sociální uznání, kultura, spravedlnost, bezpečnost, solidarita a v neposlední řadě demokracie. Velké části výše jmenovaného lze dosáhnout kvalitní funkcí rodiny, místem bydliště, společnosti ale i různými veřejnými institucemi.

Ekologický pilíř¹³

Pro uchování přírodních zdrojů pro současnou a budoucí generaci jsou důležité obnovitelné a neobnovitelné zdroje. K jejich uchování jsou důležitá **tři pravidla**.

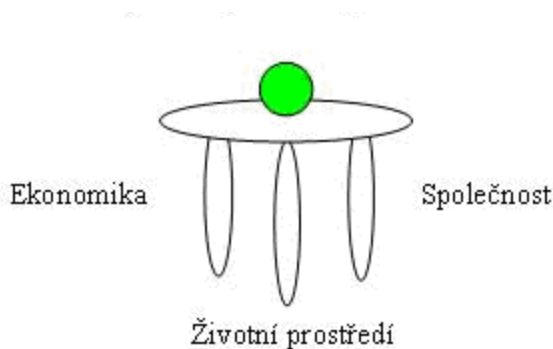
První z nich říká, že síla využívání obnovitelných zdrojů nesmí být rychlejší než její regenerace. **Druhé** z nich říká, že neobnovitelné zdroje nesmí být využity rychleji, než jsou vyvinuty jejich adekvátní náhrady.

¹¹ MOLDAN, Bedřich. *Ekologická dimenze udržitelného rozvoje*. Praha : Karolinum, 2001. 102 s. ISBN 80-246-0246-6. str. 14

¹² MOLDAN, Bedřich. *Ekologická dimenze udržitelného rozvoje*. Praha : Karolinum, 2001. 102 s. ISBN 80-246-0246-6. str. 14

¹³ MOLDAN, Bedřich. *Ekologická dimenze udržitelného rozvoje*. Praha : Karolinum, 2001. 102 s. ISBN 80-246-0246-6. str. 14

Třetí říká, že síla znečištění nepřesahuje míru přizpůsobení životního prostředí. V současné době ale stále bohužel dochází ke spotřebovávání těchto zdrojů, zejména neobnovitelných. Lidstvo je součástí Země, a jakožto jeho část jsme plně odkázáni na přírodní zdroje a všechny životodárné systémy.

Obrázek 1: Tři pilíře udržitelnosti

Zdroj: [www.uake.cz]

1.4 Základní principy udržitelného rozvoje

Mezi základní principy udržitelného rozvoje patří:¹⁴

- **Propojení základních oblastí života** – ekonomické, sociální a životního prostředí, řešení zohledňující pouze jednu nebo dvě z nich není dlouhodobě efektivní.
- **Dlouhodobá perspektiva** – každé rozhodnutí je třeba zvažovat z hlediska dlouhodobých dopadů, je třeba strategicky plánovat.
- **Kapacita životního prostředí je omezená** – nejenom jako zdroje surovin, látek a funkcí potřebných k životu, ale také jako prostoru pro odpady a znečištění všeho druhu.
- **Předběžná opatrnost** – důsledky některých našich činností nejsou vždy známe, neboť naše poznání zákonitostí fungujících v životním prostředí je stále ještě na nízkém stupni, a proto je na místě být opatrní.
- **Prevence** – je mnohem efektivnější než následné řešení odpadů, na řešení problémů, které již vzniknou, musí být vynakládáno mnohem větší množství zdrojů (časových, finančních i lidských).

¹⁴ REITSCHMIEDOVÁ, Alena a kol. *Metodika pro místní Agendy 21 v České republice: strategie, postupy a techniky uplatnění MA21 na místní a regionální úrovni ČR*. Frýdek-Místek, duben 2003. 120 s. ISBN (brož.)

- **Kvalita života** – má rozměr nejen materiální, ale také společenský, etický, estetický, duchovní, kulturní a další, lidé mají přirozené právo na kvalitní život.
- **Sociální spravedlnost** - příležitosti i zodpovědnosti by měly být rozděleny mezi země, regiony i mezi rozdílné sociální skupiny. Chudoba je ohrožující faktor udržitelného rozvoje, proto je až do jejího odstranění naše odpovědnost společná, ale diferencovaná. Sociálnímu pilíři udržitelného rozvoje se stále přikládá větší význam a udržitelný rozvoj je čím dál častěji chápán jako „Trvalé zlepšování sociálních podmínek v rámci ekologické únosnosti Země“. Ekonomika v tomto výkladu hraje roli nástroje k dosažení zlepšení sociálních podmínek.
- **Zohlednění vztahu „lokální“ - „globální“** – činnosti na místní úrovni ovlivňují problémy na globální úrovni - vytvářejí je nebo je mohou pomoci řešit a naopak.
- **Vnitrogenerační a mezigenerační odpovědnost** – tj. zabezpečení národnostní, rasové i jiné rovnosti, respektování práv všech současných i budoucích generací na zdravé životní prostředí a sociální spravedlnost, mluvíme o morální povinnosti k budoucím generacím – zajišťujeme jim možnost života ve zdravém prostředí? Nebudou muset spíše řešit problémy, které dnes my vytváříme a nad kterými přivíráme oči?
- **Demokratické procesy** – zapojením veřejnosti již od počáteční fáze plánování vytváříme nejen objektivnější plány, ale také obecnou podporu pro jejich realizaci.

1.5 Indikátory udržitelného rozvoje

Indikátory neboli ukazatele udržitelného rozvoje, poukazují na vývoj zvoleného jevu. Jejich údaje jsou získávány podle průběžného sledování, jeho zaznamenávání a posléze vyhodnocování. Způsob získávání dat je různý, např. monitoring, modelování, výpočty nebo statistické zjišťování.

Ukazatele jsou obvykle vytvářeny tak, aby se v nich zrcadlily základní pilíře udržitelného rozvoje. Informace získané a zpracované formou indikátoru jsou častokrát přesnější a srozumitelnější než složité statistiky.

Indikátory udržitelného rozvoje můžeme dále charakterizovat jako druh kvantitativní informace (není však podmínkou) odvozený od primárních údajů, poskytující ucelenou a

základní informaci o určitém jevu, který se týká životního prostředí nebo udržitelného rozvoje.¹⁵

Správně zvolené indikátory udržitelného rozvoje v sobě odráží tato hlediska:

- Místní (lokální) ekonomika,
- Sociální spravedlnost,
- Ochrana životního prostředí,
- Posílená role místní samosprávy či zabezpečení místní komunity.

Pomocí indikátorů lze posuzovat prosperitu plánovacích a rozhodovacích procesů, konkrétních projektů, při kterých se používá koncept udržitelného rozvoje. Tato množina informací nám poukazuje na to, jestli se přibližujeme k daným cílům, nebo dochází k oddálení našich cílů. Indikátory ulehčují daným obcím rozpoznávat jejich slabé a silné stránky a poukazují také na oblasti, ve kterých by se mohli vyskytnout problémy.

Velkou důležitost přikládáme správnosti volby ukazatelů. Efektivní indikátor musí být srozumitelný a musí splňovat určitou významnost. Pokud mají být ukazatelé opravdu používány, musí splňovat určitá hlediska pro posuzování, mezi ně patří:¹⁶

- **Významnost** – zde je důležité uvědomění si významu sledování dat a konstruování indikátorů.
- **Správnost** – ukazatelé musí být správné, ve správnosti je nutné vymezení nejméně ve dvou rovinách: koncept a metodika, které indikátor používá, musí být správné. Ukazatelé nesmí obsahovat chyby.
- **Reprezentativnost** – musí být zřejmé, jaký předmět, jev nebo určitá data daný indikátor reprezentuje. Musí být vybrané přiměřené geografické měřítko, rozložení měření nebo odebírání vzorků, jejichž výsledky jsou podklady pro indikátory.

¹⁵ ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra . *Indikátory udržitelného rozvoje, Teoretické přístupy a zkušenosti v České republice. Případová studie Hradec Králové* . Hradec Králové : Civitas per Populi, 2007. 52 s. ISBN 978-80-903813-6-0. str. 7).

¹⁶ MOLDAN, B. *Indikátory trvale udržitelného rozvoje*. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 1996. ISBN 80-7078-380-X. str. 20-22

- **Jedinečnost** – získané údaje by měly být jedinečné, neměly by se opakovat, zdvojit informace, které již existují. Každý ukazatel by měl mít svou zvláštnost (specifičnost) a osobitost (originalitu) a neměl by opakovat to, co už je známé u jiných zdrojů.
- **Měřitelnost, možnost získání dat** – získávat základní údaje musí být technicky zajištěné. Jednou z nejdůležitějších záležitostí je technická stránka měření a sbírání vzorků, zde je nutné věnování pozornosti při stavbě monitorovacích systémů a plánování měření. Co se týče indikátorů získaných ze statistických údajů, je nezbytné, aby tyto údaje vůbec existovaly, popřípadě je bylo možno jednoduše získat.
- **Náklady a užitek** – pořizovat, zpracovávat a poskytovat jakékoliv informace není zadarmo, vždy jsou tu nějaké výdaje. Pořizování dat, provoz monitorovacích a informačních systémů je věcí velmi nákladnou. Úměrnost nákladů a užitků je jednou ze základních, ale často přehlížených požadavků.
- **Minimalizace negativních účinků na prostředí** – někdy může při měření a vzorkování dojít k poškození, popřípadě až k naprostému zničení pozorovaného jevu.
- **Spolehlivost** – data, se kterými pracujeme, musí být spolehlivá, ověřená a potvrzená nejlépe několika nezávislými měřeními výsledky, které byly získány různými metodami. Kontrola a zajišťování kvality je nedílným a velmi důležitým samostatným oborem.
- **Srovnatelnost** – většina měřitelných postupů, statistických měření a vzorkování je mezinárodně standardizována. Tato standardizace, která je daná mezinárodně uznávanými normami, zaručuje srovnatelnost dat v mezinárodním měřítku a v dlouhodobém časovém horizontu.
- **Průhlednost** – postup pro získávání dat a jednotlivých indikátorů musí být transparentní. Musí být zřejmé, jaké metody se použily a jak se prováděly výpočty.
- **Pochopitelnost** – všechna data a indikátory předpokládají vždy nějakého konkrétního uživatele (zájemce). Předpoklad pro využití jakéhokoliv údaje je jeho jasná pochopitelnost, srozumitelnost a jednoznačnost.
- **Výpovědní schopnost** – téměř žádná data ani indikátory nemají smysl samy o sobě, ale pouze v určitém kontextu (v určitých souvislostech). Tyto informace o něčem

vypovídají a lze je určitým způsobem interpretovat. Možnost interpretace je velmi důležitým kritériem při posuzování jakýkoliv dat a především indikátorů.

- **Načasování** – jen velmi zřídka se setkáme s nadčasovým významem indikátorů a dat. Proto je velmi důležité, aby byly k dispozici ve správný čas. Ve většině případů to znamená co nejrychleji a co nejdříve.
- **Využitelnost** - smyslem jakýchkoliv informací (týkající se dat a indikátorů v plné míře) nejsou tyto informace samy o sobě, nýbrž jejich užití. Informace jsou považovány za určité zboží, které má cenu jedině tehdy, je-li o něj zájem. Ačkoliv je toto hledisko velmi základní a klíčové, nemělo by svádět pouze k jednostranným interpretacím. Některá data a informace mohou totiž získat na významu až po delším uplynutém času, například jestliže jsou k dispozici dlouhé časové řady, nebo při dostatečném množství dat pokrývajících širokou geografickou oblast. Posouzení možností využití dat by se mělo dít v poměrně širokém geografickém, časovém i věcném kontextu.

Indikátory se pro větší účinnost používají v sadách, kde se jednotlivé indikátory doplňují a poskytují tak ucelené informace. Dnes již existuje několik mezinárodně uznávaných sad indikátorů regionálního a místního udržitelného rozvoje, které obsahují několik set indikátorů. Několik takových sad můžeme spolu s metodikou pro jejich sledování nalézt v databázi „Burza indikátorů“ na internetových stránkách občanského sdružení TIMUR.¹⁷ Zde si zájemci na místní i regionální úrovni mohou vybrat indikátory, které se vztahují k jejich prioritním oblastem.

Můžeme tedy říci, že indikátory udržitelného rozvoje jsou vytvářeny pro užívání na národní, regionální i místní úrovni. Na význam a důležitost informací majících vztah k udržitelnému rozvoji je zaměřena kapitola 40 Agendy 21.

¹⁷ TIMUR, *Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj* [online]. 2012 [cit. 2012-15-03]. Dostupné z WWW: < <http://www.timur.cz/> >.

2 AGENDA 21 A JEJÍ CHARAKTERISTIKA

2.1 Agenda 21¹⁸

V současné době rozvoje lidské společnosti dochází k nadměrnému čerpání přírodních zdrojů, produkuje se stále více odpadu, dochází ke stále většímu znečišťování všeho druhu, nerespektují se ekologické zákonitosti a to vše poukazuje v globálním měřítku na neudržitelnost dosavadních přístupů k lidským činnostem. Z těchto zažitých přístupů, které člověk v dnešní době bere jako samozřejmost vyplývá spousta problémů, které ohrožují existenci lidského společenství a mají velký dopad na zdraví společnosti, zdraví jednotlivců a v neposlední řadě na zdraví ekosystémů. Začalo být tedy nezbytně nutné, aby se těmito problémy zabývaly orgány a organizace po celém světě, tedy na globální úrovni. Snahy o první řešení těchto problémů vznikaly již někde v 70. letech minulého století.

Agenda 21 resp. dokument Agendy 21 byl přijat členskými státy na Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji v roce 1992, která se konala v Rio de Janeiro, jak již bylo zmíněno v předešlé kapitole. Konferenci můžeme znát také pod označením „Summit Země“, protože tehdy došlo k vysoké účasti a to 178 zemí světa, kde nechybělo ani tehdejší Československo.

Dokument Agendy 21 představuje globální strategický a akční plán světového společenství, který stanovuje konkrétní kroky směřující k udržitelnému rozvoji. Problémy, které jsou v tomto dokumentu Agendy 21 řešeny, jsou rozděleny do 40 kapitol zabývajících se sociálními a ekonomickými aspekty (např. zdraví, demografie, chudoba), ochranou přírodních zdrojů a životního prostředí (např. šetrné nakládání s neobnovitelnými zdroji, ochranou přírody, obnovou venkovské kultury) a posilování rolí všech skupin obyvatelstva (např. aktivní zapojení mládeže a dětí včetně jejich organizací do rozhodování o rozvoji daného regionu, podpoření místních nestátních neziskových organizací, podpora a posílení podnikatelských a průmyslových aktivit místního charakteru, zesílení společenství místních obyvatel trvale žijících v regionu apod.). Nesmíme opomenout fakt, že celosvětové problémy ekonomického, sociálního a environmentálního charakteru nelze řešit odděleně. Nedílnou součástí veškerých opatření na úrovni státu jsou opatření na místní úrovni, které by měly vždy místní správy zpracovat jako svou vlastní Agendu 21 pro lokální úroveň, jejímž úkolem by mělo být převedení všeobecných zásad z vyšší úrovně na konkrétní plány pro danou lokalitu.

¹⁸MŽP. *Místní Agenda 21* [online]. 2008-2012 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://ma21.cenia.cz/Z%C3%A1kladn%C3%ADinformace/Agenda21/tabid/101/language/cs-CZ/Default.aspx>>.

2.2 Místní Agenda 21

Agenda 21, která je realizována na úrovni města či obce jako místní Agenda 21 (dále jen MA21), usiluje o provázání ekonomických a sociálních hledisek rozvoje s kvalitním životním prostředím. MA21 se věnuje kapitola 28 dokumentu Agenda 21, která říká: „*Velké množství problémů a řešení obsažených v Agendě 21 má své kořeny na úrovni místních aktivit; participace a spolupráce místních úřadů bude proto faktorem určujícím úspěšnost realizace jejich cílů. Místní úřady vytvářejí, řídí a udržují ekonomickou, sociální a environmentální infrastrukturu, dohlíží na plánování, formují místní politiku životního prostředí a předpisy a pomáhají při implementaci národní a subnárodní environmentální politiky. Protože jsou úrovni správy nejbližší lidem, sehrávají důležitou roli ve výchově, mobilizaci i při reakci na podněty veřejnosti a napomáhají tak dosažení udržitelného rozvoje.*“¹⁹

Místní Agenda 21 je tedy program rozvoje obce, města či regionu, který zahrnuje konkrétní podmínky a problémy daného území.

Nejprve si představíme a vysvětlíme samotný pojem místní Agenda 21:

- **Místní** – odkazuje na vlastní místo působení, bydliště, obce, případně region.
- **Agenda** – je slovo latinského původu a znamená program nebo také seznam věcí, které je třeba udělat, aby bylo dosaženo cíle.
- **21** – znamená, že se jedná o to, co musíme udělat pro (v) 21. století, vyzývá k uvažování v delším časovém horizontu.²⁰

Z výše uvedeného vyplývá, že by měly místní správy jednotlivých zemí zahájit dialogy s obyvateli, podniky a organizacemi a snažit se tak docílit co největší shody s MA21 pro danou obec, města či regiony, neboť spolupráce s veřejností je neoddelitelnou složkou MA21. Takto získané informace jsou velmi potřebné pro vytvoření nejúčelnější strategie rozvoje obce, měst nebo regionů.

¹⁹MŽP. *Místní Agenda 21* [online]. 2008-2012 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW:<<http://ma21.cenia.cz/Z%C3%A1kladn%C3%ADinformace/Agenda21/tabid/101/language/cs-CZ/Default.aspx>>.

²⁰ *Občanská společnost - návod k použití* [online]. 2008 [cit. 2012-12-05]. Místní Agenda 21. Dostupné z WWW:<<http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=u&x=1923253>>.

V mnoha směrech je právě místní správa tou nejpovolanejší institucí, jež může celý proces nastartovat a posléze ho koordinovat, neboť je to právě místní správa, která může do přípravy a následného provedení (realizace) procesu zapojit všechny složky veřejného i hospodářského života dané obce.

Účastníci procesu jsou nazváni překladem z anglického „stakeholders“ jako podílníci. Podílníci mohou být sami představitelé místní správy, odborné instituce, státní instituce, městské organizace, neziskové organizace, podnikatelé a různí další. Celkově vzato, ať už se jedná o jednotlivce, skupiny nebo organizace, všichni mající zájem o řešení daného problému, mohou proces MA21 nebo jeho výsledek nějakým způsobem ovlivnit a to i výrazně, nebo naopak mohou být ovlivňováni oni sami.

Místní správa, jak již bylo zmíněno výše, má pro MA21 zásadní význam, neboť má veškeré předpoklady pro přípravu a realizaci celého procesu, jako např.:

- zastupuje místní společnost a pracuje v její prospěch,
- má právní prostředky k usměrňování činností na daném území,
- má nezanedbatelnou úlohu při plánování,
- pověřuje, ovlivňuje a uskutečňuje mnoho služeb, které mohou jakýmkoliv způsobem zasahovat do kvality místního životního prostředí,
- může vlastnit a spravovat majetek v dané oblasti,
- může ovlivnit obyvatelstvo i návštěvníky pomocí informací, příkladů nebo osvěty,
- může podnítit a ovlivnit kooperaci mezi různými organizacemi, institucemi či sektory,
- přímo působí jako zaměstnavatel a spotřebitel.

Bez aktivní činnosti místní správy nemůže být MA21 jako dlouhodobý proces vytvořen a ani nadále fungovat. Pokud MA21 nalezneme v daném území uplatnění, může pozitivně ovlivnit různé oblasti jako například dopravu, zaměstnanost, bezpečnost, infrastrukturu, ekonomiku a rozvoj, ale také neméně významné další oblasti, jako jsou kvalita potravin, nakládání s odpady, zdraví, vzdělávání, společenský život a turistiku.

Zabývat se však všemi oblastmi najednou není možné, proto si místní správa musí ujasnit priority a zaměřit se na to, co je pro dané území opravdu důležité a co může přinést úspěch, byť i malý.²¹

2.3 Stav místní Agendy 21 v evropských zemích²²

Situaci MA21 v Evropě sledovala Výzkumná rada Norska, jakožto výzkum v rámci programu ProSus (Program for Research and Documentation for a Sustainable Society). Obecným cílem bylo zdokumentovat postup při zavádění principů Agendy 21 a rozšiřování znalostí a informací potřebných pro vytváření udržitelné společnosti. K tomuto zmapování stavu MA21 ve 12 evropských zemích došlo v letech 1998-1999.

Co se týče samotného výzkumu, není zrovna z aktuálního období, ale v podstatě je to jeden z „mála“ výzkumů, které lze dohledat.

Jednalo se o porovnání situace MA21 v jednotlivých zemích, sledovalo se, jak MA21 souvisí se stavem národní environmentální politiky, správním uspořádáním země (větší či menší pravomoc místních a regionálních samospráv), aktivitou občanského sektoru a politickou a kulturní tradicí dané země.

Šetření probíhalo v následujících zemích: Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Německo, Nizozemí, Norsko, Rakousko, Španělsko, Švédsko a Velká Británie.

Jako indikátory úspěšnosti implementace MA21 v konkrétní zemi byla zvolena dvě hlavní kritéria:

- **časové období** – ve kterém došlo k zásadnímu rozšíření MA21,
- **relativní počet jednotlivých MA21.**

²¹ Kolektiv autorů. *Strategie, postupy a techniky uplatnění MA 21 na místní a regionální úrovni ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-04-05]. Praha: ČEÚ, 2003. Dostupné z WWW:<[http://www.cenia.cz/web/www/webpub2.nsf/\\$pid/CENMSFL5ZKH1](http://www.cenia.cz/web/www/webpub2.nsf/$pid/CENMSFL5ZKH1)>.

²² CENIA, *česká informační agentura životního prostředí* [online]. 2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z WWW:<[http://www.cenia.cz/web/www/webpub2.nsf/\\$pid/MZPMSFHW5QFD/\\$FILE/stav_ma21_ve12ti_zemich_evropy.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/webpub2.nsf/$pid/MZPMSFHW5QFD/$FILE/stav_ma21_ve12ti_zemich_evropy.pdf)>.

Časové období rozšíření MA21			
Relativní počet iniciativ	Brzy	Později	Nejpozději
	(1992-1994)	(1995-1996)	(1997-1998)
Mnoho: > 60 %	Švédsko	Dánsko	
Středně: 20-60 %	Nizozemí Velká Británie	Finsko Norsko	
Málo: < 20%		Německo Rakousko	Francie, Irsko, Itálie a Španělsko

Tabulka 1: Časové období rozšíření MA21

Zdroj: [Vlastní konstrukce na základě dat CENIA]²³

2.3.1 Země, které začaly s MA21 brzy a které v současnosti mají mnoho iniciativ MA21 (Švédsko, Velká Británie a Nizozemí)

Tyto země zareagovaly na závěry Konference OSN o životním prostředí a rozvoji v roce 1992 velmi rychle a v době konání dalšího summitu v New Yorku v roce 1997 již měly velký počet místních správ, které byly zapojeny do MA21. Nadále docházelo v těchto zemích k rozšiřování MA21, i když se mezi nimi objevily určité rozdíly za posledních pár let.

Zatímco ve Švédsku byl vytvořen pro období 1998 - 2001 program pro podporu místních iniciativ zabývajících se udržitelností, v Nizozemí a Velké Británii tato intenzita poněkud poklesla. Finanční podpora, kterou nizozemská vláda po několik let věnovala ve prospěch rozvoje MA21, byla v roce 1997 ukončena. Přesto dnes můžeme říci, že většina samospráv úspěšně pokračuje ve své práci. Ve Velké Británii došlo ve stejném roce k přijetí nových zásad a strategií MA21, nicméně žádné další finanční prostředky potřebné k tomuto procesu uvolněny nebyly. Došlo k posílení funkce samosprávných orgánů na nižších stupních a ke zvýšení odpovědnosti za zlepšování životních podmínek v ekonomické, sociální a environmentální oblasti.

Přestože se tyto země významně odlišují vnitřním správním uspořádáním a institucionálním zajištěním environmentální politiky, tak si při implementaci Agendy 21 plně

²³ CENIA, česká informační agentura životního prostředí [online]. 2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z WWW: <<http://ma21.cenia.cz/Dokumentykestažení/tabid/94/language/cs-CZ/Default.aspx>>.

uvědomují úlohu místních správ. Švédsko a Nizozemí se vyznačují silnou a dobře institucionalizovanou environmentální politikou jak na úrovni národní, tak i na té místní.

Ve Švédsku a Nizozemku pomáhaly národní vlády s procesem MA21 pomocí speciálních fondů, které byly pro tento účel zřízeny. V těchto zemích vyvíjejí velmi silnou iniciativu některé státní instituce a orgány. Velmi často pořádají speciální kampaně, semináře a školení.

2.3.2 Země, které začaly s MA21 později a které v současnosti mají mnoho iniciativ MA21 (Dánsko, Finsko, Norsko)

Následující tři severoevropské země reagovaly na M21 v porovnání se Švédskem o něco později. Vláda a místní správy v těchto zemích měly pocit, že v místní environmentální práci mají již dostatečná náskok a že nemusí přijímat něco, co mají již „dávno“ zavedené.

Ve Finsku byla již v roce 1980 založena síť ekologických samospráv, ve které spolupracovalo 10 až 40 samostatných orgánů z každé z uvedených severoevropských zemí. V roce 1992 se projektu MA21 zúčastnilo prvních 14 municipalit. Další rozvoj MA21 byl ale velice pomalý a větší intenzity nabyl až počátkem roku 1996. Na konci roku 1998 byla již více jak polovina samospráv zapojena do procesu MA21, a tak se i Finsko dostalo na úroveň zemí, které jsou v první kategorii.

Norsko bralo MA21 od roku 1997 jako jeden z hlavních pilířů strategie udržitelného rozvoje. Začalo se prosazovat nové pojetí environmentální politiky, kdy se tradiční ekologický přístup doplňoval se zásadami sociální spravedlnosti. Z hlediska organizace a koordinace práce zde došlo také k určitým změnám. Na Ministerstvu životního prostředí Norska byla zřízena speciální organizační jednotka a byl zahájen nový program pro vytvoření koordinačních útvarů pro MA21 v jednotlivých okresech.

Co se týče Dánska, tak zde jsou velmi aktivní místní iniciativy, stupeň koordinace je zde menší. Přístup Dánska staví na účasti široké veřejnosti a více se zde uplatňují různé formy postupů „zdola nahoru“. Na místním stupni zde existuje mnoho experimentálních iniciativ, jako například snaha o snižování spotřeby energie, ozeleňování měst, omezování dopravy nebo prosazování ekologické architektury. Dánsko – podobně jako Nizozemí – je v současné době orientováno spíše na aktivnější zapojení sociálních partnerů, než na systém plný příkazů a kontrol.

Obecně se dá říci, že v těchto zemích se národní vlády v procesu prosazování MA21 příliš neangažují. Rovněž tak ani velké organizace, které působí v oblasti ekologického hnutí, nejsou aktivní. Zřejmě to je dáno tím, že tradice silného veřejného sektoru a státu

odpovídajícího za sociální jistoty obyvatel brání širšímu zapojení nevládních organizací – což je vlastně v naprostém rozporu se základní myšlenkou MA21.

2.3.3 Země, které začaly s MA21 později a které v současnosti mají málo iniciativ MA21 (Rakousko, Německo)

Zbývající země – Rakousko, Německo, Francie, Španělsko, Irsko a Itálie mají zapojeno do MA21 jen „několik“ místních samospráv. Přesto mají Rakousko a Německo mezi těmito zeměmi výjimečné postavení. V této oblasti vyvíjejí daleko větší úsilí a aktivitu a vzhledem ke své tradiční národní environmentální politice mají vysoké renomé a postavení. Proto v posledních letech dochází k prohloubení implementace MA21.

Rakousko experimentovalo s aktivitami podobnými MA21 již dříve. Příkladem může být Ökostadt (ekologické město). V Německu se snažili integrovat environmentální přístupy do strategického plánování. Tato myšlenka proběhla již v 70. letech a zapojování občanů do procesů místního plánování probíhalo úspěšně.

Zásadní odlišnost Rakouska a Německa od ostatních evropských zemí spočívá v tom, že mají spolkové uspořádání. Proto dochází v Německu ke koordinaci činnosti MA21 na úrovni spolkových zemí. Některé ze spolkových zemí jsou jasnými „favority“, například Severní Porýní – Vestfálsko, v Rakousku podobné postavení zaujímá Štýrsko.

V obou zemích v současné době počet iniciativ MA21 stoupá. V Rakousku se procesu MA21 zúčastní například tak velká města, jako je Štýrský Hradec či Linec. Musíme brát v úvahu, že v těchto velkoměstech je participace veřejnosti ve skutečnosti velmi malá. Lepší situace je ve městech daleko menších. V Německu bylo v roce 1998 do MA21 zapojeno okolo 250 obcí a v současné době se odhaduje, že tento počet se ztrojnásobil. Většinou jsou však tyto aktivity spojeny s již existujícími environmentálními programy. Nových iniciativ vycházejících přímo ze zásad MA21 je ve skutečnosti velmi málo. Existuje však velké množství iniciativ, které se zabývají problémy spojenými se změnou klimatu.

Aspekt participace není v Německu stále ještě tak dostatečně rozvinutý, spíše se setkáváme s nahrazováním municipálních aktivit s označením MA21.

Nicméně pro všechny tyto země platí, že v implementaci principů MA21 hrají velmi důležitou roli dobrovolné organizace a široká veřejnost.

2.3.4 Souvislost pravomoci místních orgánů s rozvojem MA21²⁴

Systémy, které mají relativně silné místní správy, nabízejí lepší podmínky pro rozvoj MA21.

V uvedených zemích existují 4 základní typy správního uspořádání:

- **Severoevropský systém** (Švédsko, Norsko, Dánsko, Finsko) – v tomto systému mají místní správy velký stupeň samostatnosti. Vychází z historických tradic (v těchto zemích vždy hráli venkovští vlastníci pozemků důležitou roli).
- **Britský systém** (Velká Británie a Irsko) – v tomto systému jsou správní jednotky poněkud větší. Postrádají nezávislou finanční základnu, a proto jsou více závislé na centrální správě. Přesun pravomocí na místní úroveň je menší.
- **Středoevropský systém** (Německo a Rakousko) - spolkové uspořádání dělí pravomoci do tří stupňů. Místní správy jsou poněkud menší. Jejich velikost a pravomoci se v jednotlivých spolkových zemích liší (například úřad starosty v jižním Německu disponuje většími pravomocemi než v severních spolkových zemích). Na základě historické tradice mají místní správy velkou samostatnost.
- **Napoleonský systém** (Španělsko, Francie, Itálie a Nizozemí) – tento systém se vyznačuje vysokým stupněm kontroly ústředními státními orgány. Základní správní jednotky mohou být poměrně malé, ale na druhé straně, v Itálii a Francii najdeme i dosti velké místní správy. Existují až čtyři správní stupně, kde třetí stupeň – provincie nebo regiony – mají důležitou koordinační úlohu (Francie).

Je zřejmé, že uvedené principy dělby pravomocí souvisí s rychlostí a intenzitou zapojování do MA21. Severoevropské země se nachází ve dvou nejvyšších kategoriích (díky rychlosti reakce na dokument Agendy 21 a množství samosprávních obcí, které jsou zapojeny do MA21). Pod nimi stojí středoevropské země se spolkovým systémem. Na posledním stupni se objevují země s napoleonským systémem. Skutečnost, že Velká Británie má i při svém centralizovaném systému poměrně slušně rozvinutou MA21, je jistá anomálie.

²⁴ UNITED NATIONS. *Indicators of Sustainable Development: Guidelines and Methodologies*. 3rd. ed. New York: United Nations, 2007. 93 p. ISBN 978-92-1-104577-2.

2.3.5 Podpora národních vlád²⁵

Ve většině již zmíněných zemí vlády určitým způsobem koordinují a podporují národní aktivity. Nicméně se zájem jednotlivých vlád velmi liší.

Úroveň státní podpory pro MA21 můžeme rozdělit do čtyř kategorií:

- zřízení administrativního centra pro koordinaci práce a šíření informací,
- příprava různých publikací, materiálů, příruček a školení,
- nabídka finanční podpory pro výzkum,
- nabídka finančních prostředků pro podporu iniciativ MA21.

Nejvyšším stupněm je přirozeně eventualita poslední. Téměř všechny vlády (kromě Španělska) uskutečňují první tři okruhy činností, ačkoliv některé vlády tyto činnosti vyvíjejí jen velmi omezeně. Co se týče stupně posledního, tak jen Nizozemí, Švédsko, Norsko a některé německé spolkové země vydělily finanční prostředky pro přímou podporu iniciativ MA21.

Pokud to shrneme, rozvoj MA21 tedy závisí na řadě vnějších podmínek. Část z nich je dána tradičními společenskými poměry, které v dané zemi panují – důležité je, jakým způsobem funguje občanská společnost. Svoji roli ale také hraje v neposlední řadě určitá forma státní podpory (finanční nebo organizační).

²⁵ CENIA, *česká informační agentura životního prostředí* [online]. 2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z WWW: <[http://www.cenia.cz/web/www/webpub2.nsf/\\$pid/MZPMSFHW5QFD/\\$FILE/stav_ma21_ve12ti_zemich_evropy.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/webpub2.nsf/$pid/MZPMSFHW5QFD/$FILE/stav_ma21_ve12ti_zemich_evropy.pdf)>.

2.4 Součásti systému Agendy 21 v ČR

MA21 v ČR není dána zákonem a ani neexistují žádné jednotné postupy, jak jí zavádět. Jelikož zrcadlí konkrétní problémy a požadavky daného místa, mohou se postupy zavádění MA21 lišit úřad od úřadu. Díky zkušenostem však vyústily některé postupy, které by mohly být považovány za klíčové a které by v každém případě měly být užity. Tyto součásti jsou navzájem propojeny.

Součásti systému MA21 jsou:²⁶

1. Organizační zázemí

Ke správnému a úspěšnému fungování procesu MA21 je důležité vytvořit určitou organizační strukturu. Do této struktury zahrnujeme koordinátora, politické zastřešení a stabilní místo v místní správě. Díky této struktuře lze snadněji prosazovat nutná opatření k fungování procesu.

- **Koordinátor MA21** – koordinátor je nepostradatelný pro celé fungování procesu. Měl by splňovat několik podmínek. Mezi ně patří: mít rozsáhlý obecný přehled, komunikativnost, schopnost rozpoznat možné problémy a důvěra v MA21, že napomůže rozvoji obce. Jeho pracovní náplní je spolupracovat s dalšími lidmi, ať už se jedná o členy komise MA21, spolupracovníky z úřadu či jiné partnery. Dále pak zajišťuje provázání aktivit, školí cílové skupiny a pracuje na plánech podporující rozvoj za účasti veřejnosti.
- **Politik MA21** – MA21 také zahrnuje politický aspekt, zasahuje totiž do věcí veřejných, společenských i do věcí státních správy. Je proto nezbytné zaujmout a umět oslovit nejen zástupce samospráv a úředníky ve státní sféře, ale především samotné občany. Politik MA21, který je vybrán zastupitelstvem dané oblasti, na sebe přebírá veškerou zodpovědnost a to jak politickou, tak patronát nad celým procesem.
- **Komise MA21** – do realizace procesu je také zapojena komise MA21. Tato komise je většinou složena z pracovníků úřadu dané oblasti, zástupců odborných institucí a nevládních organizací nebo škol. Neméně důležitými partnery, úzce spolupracujícími s koordinátorem a politikem mohou být také pracovní skupiny. Tyto skupiny nejsou

²⁶ Kolektiv autorů. *Strategie, postupy a techniky uplatnění MA 21 na místní a regionální úrovni ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-04-05]. Praha: ČEÚ, 2003. Dostupné z WWW:<[http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFL5ZKH1](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFL5ZKH1)>.

členy komise, jsou složené ze zástupců různých společenských vrstev a jejich úkolem je snaha najít optimální řešení daného problému. Pokud pracovní skupina nalezne řešení, ať už jakékoli, je toto řešení předáno základní skupině, která jej sumarizuje a připraví k celkovému návrhu řešení, které pak může být předloženo orgánu s rozhodovací pravomocí.

2. Komunitní spolupráce

MA21 je procesem vzájemné spolupráce, partnerství. Zapojením veřejnosti vzniká dlouhodobý vývoj důvěry mezi občany a místní správou. Koordinace mezi nimi by měla probíhat v co nejvyšší možné míře, nemělo by docházet k omezování se na konkrétní akce. S výsledky by měli souhlasit všichni partneři.

3. Kapacita pro získávání finančních zdrojů

MA21 zvyšuje možné procento k získání finančních prostředků z českých i zahraničních zdrojů. Čerpání těchto zdrojů je velmi často podmíněno uplatňováním principů udržitelného rozvoje. Mimo jiné lze také získat odborníky pro danou věc a potřebné konzultace. Na základě úspěšné spolupráce s místními organizacemi, ale také jednotlivci, lze získat i další možné zdroje (např. čas, znalosti apod.).

4. Formalizace procesu

MA21 se stává po přijetí místním zastupitelstvem oficiální součástí rozvoje dané obce. Na základě tohoto rozhodnutí se pak místní správa zavazuje k respektování principů udržitelného rozvoje včetně zapojení celé veřejnosti.

5. Strategie udržitelného rozvoje za účasti veřejnosti

Všechny místní správy, které zavádí MA21, by měly mít zpracovanou dlouhodobou Strategii udržitelného rozvoje jako dokument pro dílčí strategie a plány. Ve strategickém plánu by měl být obsažen i akční plán, který přesně určí kdo, co a kdy udělá a z jakých to bude zdrojů. Akční plán vychází z dlouhodobých strategických cílů a pomocí něho dochází k rozvíjení sociálních, ekonomických a ekologických aspektů. Nezbytně nutné je zavést také monitorovací procedury – ukazatele udržitelnosti, podle kterých poznáme, zda se k udržitelnosti přibližujeme či se vzdalujeme. Do každé fáze procesu by měla být zapojena veřejnost, která by měla být informována o dosaženém stavu a měla by se sama podílet na konkrétní práci – získávání názorů a podkladů, spoluúčast na vytváření a realizaci procesu.

6. Výchova, vzdělání, osvěta a informovanost

Základním otázkám udržitelného rozvoje musejí rozumět všichni místní lidé a musí být motivováni k aktivnímu zapojení do procesu MA21. Musejí si uvědomit, že spoluvytvářejí budoucnost obce a že mají určitý díl zodpovědnosti na jejím rozvoji. K výchově udržitelného rozvoje může docházet v rámci cílových skupin (např. mladé rodiny, podnikatelé, menšiny, děti a mládež aj.).

7. Management kvality

MA21 přímo navazuje na řízení a zlepšování výkonu místních správ za pomoci postupů (ISO 9000, ISO 14000, aj.), které sledují jak kvalitu služeb pro místní obyvatele, tak šetrný provoz veřejných budov a služeb vzhledem k životnímu prostředí. Udržitelnost by měla být brána jako součást řízení, nejen jako možný doplněk.

8. Vnější vztahy a vazby

Subjekty, které realizují MA21, mezi sebou velmi často spolupracují a to na místní i mezinárodní úrovni. Za tímto účelem dochází ke sdružování do organizací, které mohou mít různou právní formu a podobu. Dochází tak k lepšímu využití zkušeností a zkvalitňování celého procesu. V České republice existuje jako příklad síťové spolupráce Národní síť Zdravých měst nebo spolupráce měst v rámci občanského sdružení TIMUR. Jednou z hlavních forem vytváření vnějších vazeb je propagace výsledků práce na dosahování udržitelného rozvoje, což může být realizováno např. prostřednictvím účastí na soutěžích, které mezinárodní sdružení vypisují.

9. Mikroprojekty

Jako konkrétní příklady činností by měly sloužit malé i velké dílčí projekty, které přispívají k udržitelnému rozvoji. Finančně by se na těchto projektech měla podílet i místní správa.

2.5 Kroky k naplnění MA21 (strategie a taktika)²⁷

Pokud obec přistoupí k uplatňování MA21, měla by mít jasnou představu o tom, na jaké oblasti bude realizace její MA21 zaměřena a jakým směrem se bude do budoucna ubírat. K tomuto uplatnění je zapotřebí naplnit určité kroky, které s tím souvisí.

- **Základní hodnoty**

Jsou hodnoty, pro které se účastníci zapojují do MA21, jelikož je uznávají. Základní hodnoty představují takové hodnoty, pro které proces vedeme a které určují základní směr další práce. Můžeme je považovat i za jakýsi výstup, výsledek začlenění podílníků. Fungují také jako pojistka nebo test po celou dobu procesu MA21 a signalizují, zda se proces ubírá směrem, který v sobě zrcadlí tyto hodnoty. Pokud dojde k vybočení z daného základního směru, lze jich zpětně využít k poukázání na to, na čem se zúčastnění podílníci na začátku procesu shodli. Mezi základní hodnoty můžeme zařadit např.: respektování potřeb obyvatelstva, stejné příležitosti pro všechny, výsledky práce jsou odsouhlaseny všemi zúčastněnými apod.

- **Vize**

Vymezuje dlouhodobý cíl úsilí. Jak bude vypadat daná oblast v budoucnu, výhledově za 10, 20 či více let? Jakým způsobem se budeme například dopravovat, jakým způsobem budou využita veřejná prostranství? Vize tak napomáhá účastníkům produkovat podoby dané oblasti tak, jak by chtěli, aby v budoucnu vypadala. Jednoduše by se dalo říci, že vize nám odpovídá na otázku, **čeho** chceme v budoucnu docílit.

- **Účel**

I zde se dá říci, že nám účel odpovídá na otázku, tentokrát na otázku **proč?** Proč chceme s procesem začít a postupně ho realizovat, proč to děláme a jak to děláme.

- **Záměry**

²⁷CENIA, česká informační agentura životního prostředí [online]. 2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z WWW:<[http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/MZPMSFGSI0KM/\\$FILE/system_ma21.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/MZPMSFGSI0KM/$FILE/system_ma21.pdf)>.

Jako v předchozích dvou krocích i zde nám může napomoci otázka. **Co?** Zjednodušeně se dá říci, že záměry jsou obecná prohlášení o úmyslu v prioritních oblastech. V plánu popisují v obecných termínech, co máme v úmyslu dělat. Měly by být krátké a výstižné.

- **Specifické cíle**

Rozčleňují záměry (cíle) na zvládnutelné části a slouží tak ke specifikaci záměrů. Zde by mohlo dojít k záměně se specifickými úkoly, ale oproti nim jsou specifické cíle více strategické.

- **Akce**

Aby došlo k naplnění specifických cílů je zapotřebí právě akce, lépe pak akčního plánu. Akční plán je vlastně seznam konkrétních úkolů, které je potřeba splnit, aby došlo k naplnění specifických cílů dané oblasti. Plán obsahuje základní informace o termínech, zdrojích, kdo bude na projektu pracovat a kdo za něj bude nést zodpovědnost.

Cíle, které jsou v procesu plánování stanoveny, by měly využívat a splňovat tzv. „*pravidlo SMART*“.²⁸

Při uplatnění pravidla SMART si pokládáme otázku: Jsou stanovené cíle

- **specifické (konkrétní)? (Specific),**
- **měřitelné (lze měřit výsledky?) (Measurable),**
- **dosažitelné, odsouhlasené partnery? (Achievable, Agreed),**
- **zajištěné z hlediska zdrojů, realistické? (Resourced, Realistic)**
- **časově naplánované? (Timescaled).**

Dojde-li k situaci, kdy stanovené cíle nesplňují byť jen jediný bod, je nutné je znovu prověřit a definovat dle tohoto pravidla daleko jasněji.

Velmi důležitou složkou v uplatňování MA21 je také zapojování veřejnosti do všech procesů, které jsou s MA21 spojeny.

Jaký je postup zapojování veřejnosti a jaké principy jsou s tímto postupem spojeny?

²⁸CENIA, *česká informační agentura životního prostředí* [online]. 2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z WWW:<[http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/MZPMSFGSI0KM/\\$FILE/system_ma21.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/MZPMSFGSI0KM/$FILE/system_ma21.pdf)>, str. 5.

2.6 Zapojení veřejnosti do procesů MA21²⁹

Jedním ze základních principů udržitelného rozvoje je zapojování veřejnosti nejen do rozhodovacích procesů, ale i do vytváření samotných plánů a jejich realizace. Obyvatelé dané obce či regionu vědí sami nejlépe, co je nejvíce trápí a znepokojuje. Pro obyvatele může být neřešitelnou situací i banální problém. Proto není vhodné dané informace od obyvatel podceňovat a pokládat je za nedůležité a bezcenné. Pokud obyvatelé obce cítí určitou věc jako problém, pak je důležité se tímto problémem zabývat a hledat možná řešení. V případě MA21 by se nemělo jednat pouze o zapojení veřejnosti v rámci jednotlivých projektů, ale mělo by docházet k souvislému nikdy nekončícímu procesu. Toto je velmi složité, ale určité zkušenosti říkají, jak na to.

2.6.1 Výhody zapojení veřejnosti

- předchází se konfliktům,
- napomáhá konflikty řešit způsobem přijatelným pro obě strany,
- pomáhá odstranit nepochopení a nedorozumění,
- získáte zkušenosti a vědomosti jiných lidí,
- pomáhá zvyšovat tvořivost – inspirace,
- spolupracující strany se navzájem učí,
- každý přináší místní znalosti a místní zkušenosti i své odborné znalosti,
- lidé přijmou záměr za vlastní, začne jim na věci záležet,
- posiluje pocit soudržnosti k obci,
- posiluje pocit vlastnictví, který motivuje k činnosti,
- zlepšuje se veřejný image, obraz úřadu v očích veřejnosti,
- pomáhá dosahovat cílů udržitelného rozvoje,
- dává procesu dynamiku,
- získáváte spojence a zdroje pro implementaci plánů rozvoje.

²⁹ Kolektiv autorů. *Strategie, postupy a techniky uplatnění MA 21 na místní a regionální úrovni ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-04-05]. Praha: ČEÚ, 2003. Dostupné z WWW:<[http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFL5ZKH1](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFL5ZKH1)>.

2.6.2 Rizika práce s veřejností

Velmi lehkou mohou být vyvolány falešné naděje, proto je lepší být při plánování realistický, mít dobře zajištěno co se stane s výstupy práce a s veřejností a veřejnost neustále o všem informovat. Dále je zapotřebí vyhnout se podsunování vlastních názorů, které by veřejnost nemusela přijmout, a mohlo by docházet ke konfliktům již na počátku procesu. Práce s veřejností vždy vyžaduje čas a peníze, které je nutné brát jako dobrou investici do budoucna s mnohonásobnou návratností a nekoukat na tyto vynaložené finanční prostředky jako na potencionální neúspěch.

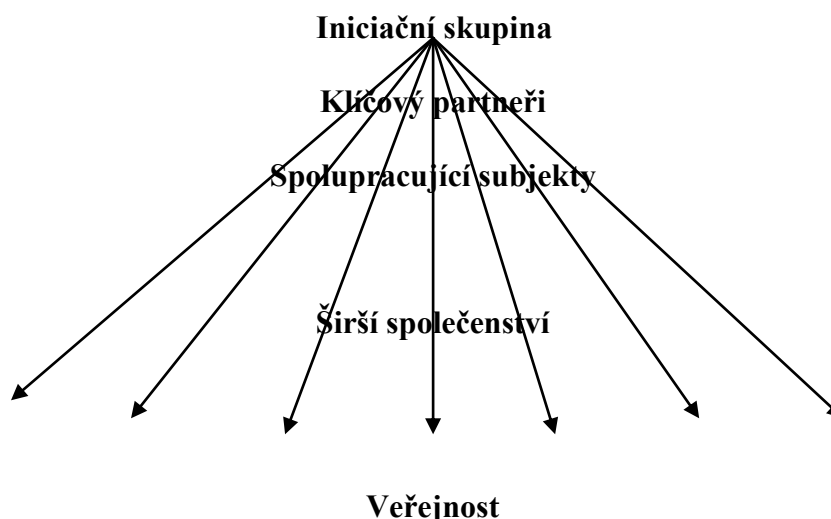
2.6.3 Postup zapojení podílňků do MA21

Kvalita procesu je závislá na lidech, kteří budou do procesu MA21 zapojeni. Čím více lidí, tím kvalitnější proces. Do procesu zapojujeme tzv. „podílňky“ (anglicky stakeholders) nebo také dotčené osoby a skupiny.

Podílňka můžeme charakterizovat jako jedince, skupinu nebo organizaci. Je to ten, kdo může ovlivnit nebo může být ovlivněn (pozitivně i negativně) výsledkem rozhodnutí, plánem, programem i procesem, který k výsledku vede.

Konečného cíle nejde dosáhnout ihned, stejně tak nelze najednou zapojit všechny podílňky nebo dokonce celou veřejnost do daného procesu. Proto se postupuje krok po kroku. V první řadě se vytipují tzv. „klíčové partnři“ (hlavní podílňci), což jsou lidé, kteří reprezentují takové skupiny veřejnosti, které jsou pro náš záměr nejdůležitější. S nimi si vyjasníme dlouhodobé cíle, hodnoty, účel a specifické cíle našeho záměru. Na tuto skupinu, kterou považujeme za základní, nabalujeme další a další. Postup je zobrazen v následujícím schématu.³⁰

³⁰ Kolektiv autorů. *Strategie, postupy a techniky uplatnění MA 21 na místní a regionální úrovni ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-04-05]. Praha: ČEÚ, 2003. Dostupné z WWW:<[http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFL5ZKH1](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFL5ZKH1)>.

Obrázek 2: Postup zapojení podílníků

Zdroj: [Metodika pro místní Agendy 21 v ČR]³¹

Za úspěch považujeme takový fakt, že každý další krok podnikáme vždy již ve spolupráci s předchozí úrovní podílníků – ti nám totiž nejlépe poradí, jakým způsobem dále postupovat, abychom byli úspěšní při oslovení cílových skupin, ke kterým patří. Proto je potřeba zaměřit se dostatečně na získávání těchto vyslanců z jednotlivých cílových skupin.

2.6.4 Principy zapojení

Pokud chceme, aby náš proces byl úspěšný, musíme věnovat dostatek času k vytvoření plánu, jak celý proces MA21 povedeme, kdo bude mít jakou pravomoc, jaký bude systém sběru informací, jak je budeme zpracovávat a předávat a jak s veškerými výsledky naloží ten, kdo rozhoduje. Je velmi důležité hned na začátku konstatovat, že názory a nápady veřejnosti budou využity a rozhodující orgán k nim bude přihlížet. Pokud nejsme schopni tento závazek trvale dodržet, nebude proces fungovat tak jak má.

V každém případě by mělo docházet k vytváření promyšleného, pečlivého a jasného plánu. Je zapotřebí se rozhodnout, čeho chceme vlastně dosáhnout. Tento plán musí být transparentní (jeho vývoj, zajištění a řízení musí být jasný všem).

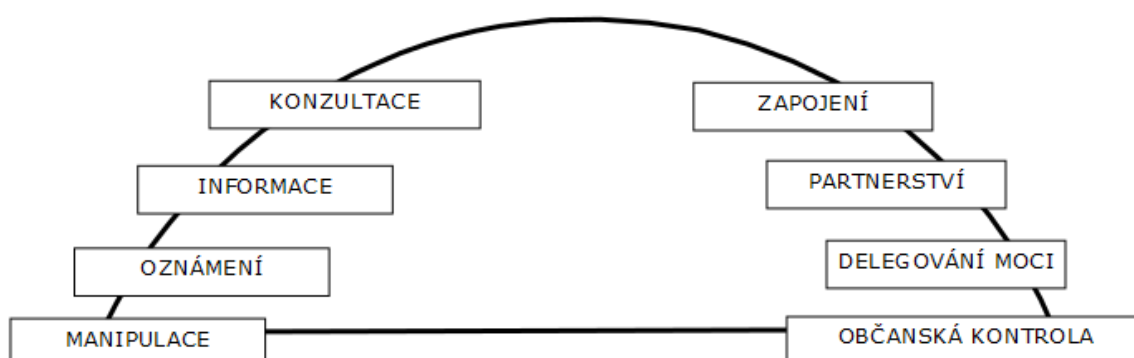
Za základní principy zapojení považujeme:

³¹ Kolektiv autorů. *Strategie, postupy a techniky uplatnění MA 21 na místní a regionální úrovni ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-04-05]. Praha: ČEÚ, 2003. Dostupné z WWW:<[http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFL5ZKH1](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFL5ZKH1)>.

- **Závazek setrvat** – na začátku procesu je důležité promyslet si, co může motivovat spolupracovníky k tomu, aby v procesu setrvali. Jedním z hlavních důvodů může být jasně postavený plán s vytyčenými cíli v daném časovém horizontu. Tento plán může být součástí širšího plánu uplatnění MA21 v dlouhodobějším měřítku. V krátké době však lidé musí vidět konkrétní výsledky svého snažení (ale bez ztráty strategického cíle).
- **Otevřenost, poctivost, důvěra** – je zapotřebí vytvořit atmosféru důvěry a ujistit lidi, že mohou projevat své názory. Budování důvěry je dobré založit na základě oboustranné komunikace a naslouchání, vzájemnému dotazování a respektování názorů. Důležitá je zpětná vazba – lidé potřebují vědět, co se s jejich názory stalo. Pokud nebyly využity, tak je důležité odůvodnit proč tomu tak nebylo.
- **Objektivnost** – je zapotřebí získat co nejširší spektrum názorů a pohledů na daný problém (i od lidí, kteří by nikdy nepřišli na veřejné projednávání problému, protože nevěří tomu, že jejich hlas by něco změnil). Je důležité hledat metody, jak tyto lidi oslovit a jejich názor získat, dokázat jim, že i jejich názor je velmi důležitý a opravdu něco znamená.
- **Sdílená zodpovědnost za úspěch** – zapojení lidí do procesu aktivně. V průběhu procesu můžeme lidem ukázat, že i oni mají určitou zodpovědnost za budoucnost obce či regionu. Když uvidí, že něco ovlivnili, začnou získávat důvěru. Ponesou zodpovědnost nejen za způsob přijetí rozhodnutí, ale také za jeho provedení.
- **Společné základní informace** – spory často vznikají kvůli nedostatečným informacím, které se mnohdy k ostatním účastníkům procesu nedostanou. Skutečný proces se soustředí na sdílení veškerých informací na základě vypracování společných dohod.
- **Vzájemné učení se a výměna zkušeností (vytváření kapacity)** – jestliže jsou informace a názory zveřejňovány a sdíleny všemi, dochází nevyhnutelně k posunu a rozvoji osobních i skupinových znalostí.
- **Budování společného základu** – i když problémy, které se řeší, jsou velmi složité a budou vyžadovat spoustu pozornosti, je důležité najít takové body společné dohody, které přijme téměř každý. Na těchto bodech je zapotřebí stavět. Opět dochází k budování důvěry a příznivé atmosféry, která pomůže přejít ke složitějším záležitostem.

2.6.5 Nabídka účasti jednotlivých podílníků na plánování a rozhodování

Zapojování podílníků do procesu není vhodné ani možné provádět ve stejný čas a na stejné úrovni. Existuje několik modelů pro pracovní rozlišení úrovní. Pro ilustraci jsem vybral klasickou a široce přijímanou analýzu typů interakce mezi institucemi a společenstvím. Autorkou tzv. „spektra zapojení“ je Shelley Arnstein, americká socioložka, která v roce 1969 vytvořila tento základní model. Většina ostatních přístupů jsou pouze variacemi na její schéma.

Obrázek 3: Spektrum zapojení

Zdroj: [Metodika pro místní Agendy 21 v ČR]³²

- **Manipulace** – podílníci vůbec nic netuší o plánech a rozhodnutích, které je ovlivňují.
- **Oznámení** – podílníci jsou obeznámeni s plány a rozhodnutími, které je ovlivňují.
- **Informace** – podílníci jsou obeznámeni s plány a rozhodnutími, které je ovlivňují a jsou jim poskytovány informace.

³² Kolektiv autorů. *Strategie, postupy a techniky uplatnění MA 21 na místní a regionální úrovni ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-04-05]. Praha: ČEÚ, 2003. Dostupné z WWW:<[http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFL5ZKH1](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFL5ZKH1)>.

- **Konzultace** – s podílňíky se o plánech a rozhodnutích, které se jich týkají, diskutuje a jejich názory se berou v úvahu. Konečné rozhodnutí však dělá někdo jiný (ne sám podílňík).
- **Zapojení** – podílňíci jsou zapojeni do rozhodovacího procesu (zapojení částečné nebo úplné).
- **Partnerství** – podílňíci jsou rovnocennými partnery v rozhodovacím procesu a mají spoluzodpovědnost za výsledky a také za implementaci.
- **Delegování moci** – podílňíci přebírají celou zodpovědnost za určité části projektu.
- **Občanská kontrola** – podílňíci mají plnou kontrolu nad zdroji a nad samotným rozhodovacím procesem.

Mnohdy jsou rozdílné typy interakce (zapojení) reprezentovány jako „žebřík“. Takováto prezentace může velmi často vést k nepochopení v tom smyslu, že lidé vnímají vyšší stupeň jakožto lepší než nižší vzhledem k jejich pozici na žebříku. V tomto zobrazení jsou představeny jednotlivé typy interakce jakožto spektrum z toho důvodu, abychom právě takovému chápání předešli. Úplně každá pozice má svoji roli při zapojování veřejnosti do procesu a jedná se jen o různé úrovně.

3 MÍSTNÍ AGENDA 21 V ČESKÉ REPUBLICĚ

Velké množství problémů a řešení, které jsou obsaženy v Agendě 21, začíná na úrovni místních aktivit. V programové oblasti místní Agendy 21 se uvádí, že spolupráce a participace místních úřadů bude hlavním faktorem k úspěšné realizaci místní Agendy 21. Místní úřady jsou brány jako optimální nástroj, který je lidem z pohledu úrovně správy nejbližší. Sahrávají tedy velmi důležitou roli v komunikaci s širokou veřejností. Měly by zachytit veškeré podněty veřejnosti a tím napomáhat k dosažení a celkovému zlepšení udržitelného rozvoje.

Česká republika přijala místní Agendu 21, tedy Agendu 21 na místní úrovni, stejně jako několik dalších evropských zemí. Na základě přijetí začíná v těchto zemích proces, kdy většina místních úřadů zavádí konzultace s místními obyvateli, s občanskými organizacemi, ale i se soukromými podniky s cílem přijmout místní Agendu 21 z pohledu občanů.

„Na základě konzultací a vytváření konsenzu by se místní úřady poučily od občanů a od místních, občanských, komunitních, obchodních a průmyslových organizací a získaly informace nutné pro zformulování nejlepších strategií.“³³

Takto by to mělo fungovat i v České republice od roku 1992, kdy přijala Agendu 21. Podle archivu - výroční zprávy Národní sítě Zdravých měst z roku 1995 - tomu tak nebylo ani do tohoto roku. V dokumentu Státní politiky životního prostředí není ani malá zmínka o koncepci udržitelného rozvoje nebo o samotné Agendě 21. Teprve až v roce 1997, pět let po konferenci v Rio de Janeiru začala Česká republika vše, co se týče místní Agendy 21 napravovat a začala uplatňovat i její principy na regionální a místní úrovni. V roce 1999 se tyto nedostatky objevují a veřejně přiznávají ve zprávě o Státní politice životního prostředí, kterou vláda schválila.

„Uplatnění Agendy 21, základního materiálu Konference o životním prostředí a rozvoji v Riu de Janeiro v roce 1992, v ČR výrazně zaostává. Národní program udržitelného rozvoje neexistuje a program místních Agend 21 se rozvíjí pomalu a rozpačitě. Ve většině členských zemí EU představují Agendy 21 základní princip účasti obyvatel na rozvojových programech obce, sídla či regionu.“³⁴

³³ MŽP. *Agenda 21* [online]. 2000. [cit. 2013-06-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/6d13b004071d0140c12569e700154acb/b56f757c1507c286c12570500034ba62?OpenDocument>>.

³⁴ *Státní politika životního prostředí* [online]. [cit. 2013-06-12]. Dostupné z WWW: <[http://www.l.sysnet.cz/projects/env.web/zamest.nsf/defc72941c223d62c12564b30064fdcc/11c2caf3e54a8d38c1256720003c8c3d/\\$FILE/SPZP.pdf](http://www.l.sysnet.cz/projects/env.web/zamest.nsf/defc72941c223d62c12564b30064fdcc/11c2caf3e54a8d38c1256720003c8c3d/$FILE/SPZP.pdf)>.

Po tomto prohlášení stát vyzval představitele obcí k tomu, aby zahájili proces tvorby místní Agendy 21.

V současné době je do místní Agendy 21 zapojeno několik desítek měst a obcí, a to i přesto, že počátky zavádění principů udržitelného rozvoje na místní úrovni nebyly v České republice zcela ideální.

Existují dvě základní „Databáze“, které uvádí seznam municipalit splňující „kritéria“ místní Agendy 21. Jedná se o databázi místní Agendy 21 pod záštitou České informační agentury životního prostředí (CENIA) a o databázi Národní sítě Zdravých měst ČR (NSZM). Cílem vytvoření takové databáze mělo být zajištění a monitorování úrovně procesu MA21 v jednotlivých obcích a regionech. Zde jsou municipality rozdělené do čtyř základních kategorií, označené písmeny A, B, C a D. Každá tato kategorie má stanovená rozdílná kritéria (*základní informace o „kritériích“ MA21 budou vysvětleny v kapitole 4*) a měřitelné ukazatele, podle kterých si může jakákoliv municipalita zhodnotit, jak je realizován proces MA21 s porovnáním s ostatními obcemi a tím zjistí i následnou úroveň. Je zde obsažena i tzv. „startovací“ skupina označená názvem „Zájemci“. Tato skupina je považována za nultou kategorii, kdy se daná obec, město či region pomalu seznamuje s celým procesem MA21.

Jsou však tyto údaje skutečné? Realizují místní Agendu 21 pouze ty municipality, které jsou uvedené v těchto databázích? Předmětem dalších kapitol bude najít odpovědi na tyto otázky.

3.1 Hlavní historické milníky k zavádění místní Agendy 21 v ČR

K zavedení místní Agendy 21 napomáhaly následující skutečnosti a založení nejdůležitějších institucí, které vznikly v důsledku podpory a realizace místní Agendy 21 v ČR:

- **Ministerstvo životního prostředí (MŽP)** bylo zřízeno v roce 1989 zákonem č. 173/1989 Sb. K 1. lednu roku 1990 bylo MŽP jmenováno jako ústřední orgán státní správy a orgán vrchního dozoru ve věcech životního prostředí. Stalo se ústředním orgánem státní správy pro jednotlivé oblasti ochrany životního prostředí např. ochranu ovzduší, ochranu přírody a krajiny, ochranu přirozené akumulace vod, geologické práce a ekologický dohled nad těžbou, odpadové hospodářství, posuzování vlivů činností a jejich důsledků na životní prostředí, včetně těch, které přesahují hranice státu apod.³⁵
- O dva roky později, tedy roku 1992 vznikl **Český ekologický ústav (ČEÚ)**, který vycházel z Centra ekologických informací. ČEÚ měl vytvořit jednotný informační systém o životním prostředí. Postupem času přibral tento ústav i řadu dalších úkolů, jako např. ekologickou výchovu a osvětu, posuzování vlivů na životní prostředí, měl se zaměřovat na ekonomiku životního prostředí a především měl připravovat podklady pro státní politiku životního prostředí. Také patřil k prvním pracovištím v ČR, které zavedly e-mailovou komunikaci a internet. Z Českého ekologického ústavu později vznikla Česká informační agentura životního prostředí (CENIA).³⁶
- V roce 1994 byla založena tzv. **Národní síť zdravých měst (NSZM)**. Tato síť představuje asociaci aktivních místních samospráv, které se programově hlásí k principům udržitelného rozvoje. Zapojují veřejnost do rozhodovacích procesů a podporují zdravý životní styl všech svých obyvatel. Zjednodušeně lze říci, že Zdravá města, obce či regiony se snaží vytvářet kvalitní a příjemné místo pro život na základě dohody s lidmi žijícími v dané oblasti.³⁷

³⁵ Ministerstvo životního prostředí [online]. [cit. 2013-06-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.mzp.cz/cz/ministerstvo>>.

³⁶ CENIA Česká informační agentura životního prostředí [online]. [cit. 2013-06-12]. Dostupné z WWW: <<http://www1.cenia.cz/www/o-cenia/profil-organizace>>.

³⁷ Národní síť zdravých měst [online]. [cit. 2013-06-12]. Dostupné z WWW: <<http://nszm.cz/index.shtml?apc=r2082129t>>.

- V období 1996 – 2000 se místní Agenda 21 stala nedílnou součástí **Státní politiky životního prostředí**. To pro ni představovalo mnohem zajímavější finanční podporu od Ministerstva životního prostředí. V těchto letech také probíhal projekt pod názvem „Širší podpora místních Agend 21 v České republice s využitím britských zkušeností“. Koordinátorem tohoto projektu byl Český ekologický ústav a hlavním partnerem Ústav pro ekopolitiku. Součástí projektu byly tři základní programy místní Agendy 21, které byly situovány na město Kladno, okres Děčín a CHKO Poodří.
- Na začátku 21. století docházelo k institucionálnímu zabezpečení udržitelného rozvoje. V roce 2003 vznikla v rámci Ministerstva životního prostředí **pracovní skupina pro MA21**. Ta o rok později zřídila **Pracovní skupinu Rady vlády pro udržitelný rozvoj a místní Agendu 21 (PS RVUR MA21)**. Obě instituce by měly v současné době zajišťovat chod a zázemí pro místní Agendu 21. Zde se nabízí otázka: Je tomu opravdu tak?
- Dalším velmi důležitým mezníkem zavádění místní Agendy 21 v České republice bylo také to, že se místní Agenda 21 stala součástí **Strategie udržitelného rozvoje ČR** a to v roce 2004. O dva roky později ji Ministerstvo vnitra přijalo mezi oficiální metody pro zjišťování kvality veřejné správy. Můžeme ji tak řadit mezi ostatní známé metody pro řízení kvality, jako je: CAF, Balanced Scored, Benschmarking a další.³⁸
- **Česká informační agentura životního prostředí (CENIA)**, spadající pod Ministerstvo životního prostředí, vznikla v roce 2005. Tato příspěvková organizace navázala na Český ekologický ústav, jak už bylo zmíněno. Organizace je rozčleněna na 3 úseky a to: úsek technické ochrany životního prostředí, úsek informační podpory a úsek vnitřních služeb. Tyto úseky se nadále rozdělují na 15 jednotlivých oddělení. Hlavním účelem této organizace je podávání ucelených informací o životním prostředí, provádění odborné činnosti v oboru životního prostředí a ochrany přírody.

Nedílnou součástí CENIA je **Databáze místní Agendy 21**, která bude předmětem dalšího zkoumání a komparace s **Databází Národní sítě zdravých měst**.

³⁸ CENIA. *Místní Agenda 21* [online]. [cit. 2013-06-12]. Dostupné z WWW: <[http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFVZ8VR3/\\$FILE/mistni_agenda21.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFVZ8VR3/$FILE/mistni_agenda21.pdf)>.

4 ANALÝZA MA21 DLE DATABÁZE CENIA ³⁹

Česká informační agentura životního prostředí (CENIA) realizuje a provozuje v současné době Portál/Databázi místní Agendy 21. Tento zdroj informací o místní Agendě 21 je určen především pro vlastní realizátory místních Agend 21, ale také pro běžné uživatele. Jejím hlavním cílem je poskytnout municipalitám, které jsou v této Databázi uvedeny, jednoduchý nástroj pro prezentaci jimi naplňované úrovně procesu místní Agendy 21 dle oficiálně stanovených podmínek.

V Databázi získá běžný uživatel základní informace o místní Agendě 21. Lze zde dohledat konkrétní statistiky a údaje o jednotlivých místních Agendách 21 po celé republice. Součástí je kompletní abecední seznam všech municipalit, které jsou zařazeny v místní Agendě 21 včetně informací o jejich charakteristikách (název obce, územní působnost dle krajů, dosažená kategorie apod.). Nutno říci, že v databázi jsou jen ti, kteří plní „kritéria“. Tato sada kritérií pro místní Agendu 21 byla definována v roce 2004. Byl to jeden z nejdůležitějších výstupů práce Pracovní skupiny Rady vlády pro udržitelný rozvoj. Hlavním smyslem těchto kritérií je klasifikace stavu začlenění (implementace) MA21 v daných městech, oblastech či krajích České republiky.

„Kritéria místní Agendy 21 jsou nástrojem, který umožní všem aktivním municipalitám:

- *dle jasně definovaných parametrů prokázat, zda a na jaké úrovni v praxi realizují procesy místní Agendy 21,*
- *disponovat podpůrným argumentem o kvalitě veřejné správy pro žádosti o granty EU a o podporu z vybraných dotačních titulů jednotlivých resortů či krajů.“⁴⁰*

Tato sada obsahuje 21 posuzovacích hledisek a je rozčleněna na 4 kategorie, kategorie **A – D**. Kategorie **A** zastupuje nejvyšší stupeň kvality úrovně uskutečněné MA21, opakem je kategorie **D**, kde je úroveň kvality nejnižší. Sada kritérií je obohacena ještě o kategorii tzv. „**Zájemců**“. V této skupině se sdružují všichni evidovaní zájemci o MA21. Všechna kritéria mají přesně specifikované ukazatele a aktivity. Ukazatel obsahuje určené meze v podobě dokumentů, které dokládá místní správa (municipalita). Po splnění všech těchto podmínek dochází k postupu dané obce nebo města do další kategorie.

³⁹ CENIA. *Databáze místních Agend 21 v ČR* [online]. [cit. 2013-06-15]. Dostupné z WWW: <<http://ma21.cenia.cz/Z%C3%A1kladn%C3%ADinformaceoMA21/tabid/85/language/cs-CZ/Default.aspx>>.

⁴⁰ Kolektiv autorů. *Příručka pro mapování kvality místních Agend 21*. Praha: MŽP, 2005. s. 3.

Postup do vyšší kategorie je podmíněn splněním všech vymezených kritérií. Není však přesně definováno jak, kdy a za jak dlouhou by měla daná municipalita postoupit do vyšší úrovně. V podstatě není ani stanoveno, že by obec, město či region musel do vyšší kategorie postoupit – tento proces je dobrovolný a nezávazný. Jde totiž „pouze“ o nástroj, pomocí kterého lze obec srovnávat s ostatními obcemi, nechat se jimi inspirovat a následně se i lépe orientovat v celém procesu MA21. Své zkušenosti, dovednosti a znalosti by pak měla každá z municipalit sdílet s ostatními. Na základě těchto kritérií měl být zjišťován stav implementace MA21 v rámci celé České republiky a podle nich by se mohla jednotlivá ministerstva v dané problematice orientovat.

Na začátku roku 2010 došlo k aktualizacím kritérií, které jsou nyní lépe uzpůsobené pro různé typy samospráv.⁴¹

Ale položme si otázku: *Je to opravdu skutečně to, proč místní Agenda 21 existuje?*

Vždyť není smyslem ani podstatou plnit pouze tato „kritéria“ a být zapsán v Databázi spolu s ostatními municipalitami. Město, obec či region nepotřebuje nic takového plnit k tomu, aby se dala místní Agenda 21 realizovat v celém svém procesu.

V úvodu tohoto portálu, který CENIA spravuje, je zobrazen přehled nejúspěšnějších municipalit – tedy držitelů spadajících do kategorie „B“ v rámci realizace místních Agend 21 v České republice. Do této kategorie spadají z pohledu měst a obcí: Chrudim, Kopřivnice, Litoměřice, Prostějov a Vsetín. Otázkou je, proč zde není uvedeno měst a obcí více (v řádu desítek), když by realizace místní Agendy 21 v České republice měla být součástí udržitelného rozvoje a zapojování veřejnosti do problémů, které dané město a obec v rámci svého rozvoje řeší. Na druhou stranu nutno dodat, že realizace místní Agendy 21 v těchto městech funguje dobře, což vyplynulo z Konference Národní sítě zdravých měst 2012 (NSZM), která byla uspořádána 20.11.2012 v Praze. Zde byla oceněna města a obce, která prokázala svůj postup k udržitelnému rozvoji a zapojování veřejnosti.

⁴¹ CENIA. *Sada Kritérií místní Agendy 21* [online]. [cit. 2013-06-09]. Dostupné z WWW: <<http://ma21.cenia.cz/Z%C3%A1kladn%C3%ADinformaceoMA21/KriteriaMA21/tabid/93/language/cs-CZ/Default.aspx>>.

V tiskové zprávě z této konference zaznělo:

*„Město **Chrudim** se může pochlubit výsledky certifikace EMAS⁴² či řadou akcí a veřejných projednávání investičních záměrů města. **Kopřivnice** ukázala např. možnosti energetických úspor metodou EPC, která spočívá v tom, že do budovy ve vlastnictví města investuje soukromá firma, které se pak její investice včetně předem dohodnuté odměny splácí z úspor nákladů na vynaložené energie. V **Litoměřicích** byla jako v minulých letech silná účast, město návštěvníky zaujalo nejen již tradičním zaměřením na udržitelnou energetiku, ale i aktivitami, které podporují spravedlivý obchod – FairTrade. **Prostějov** se do této pokročilé kategorie MA21 po čase vrací a jako dobrou praxi nabízí provázání metod kvality úřadu, ale také například unikátní systém veřejné dopravy plně vybavený ekologickým pohonem na stlačený zemní plyn (CNG). Zástupci **Vsetína** mj. prezentovali úspěšné zapojení místních podnikatelů a jejich podporu neziskovým organizacím na území města či téma manažerského rozpočtování.“⁴³*

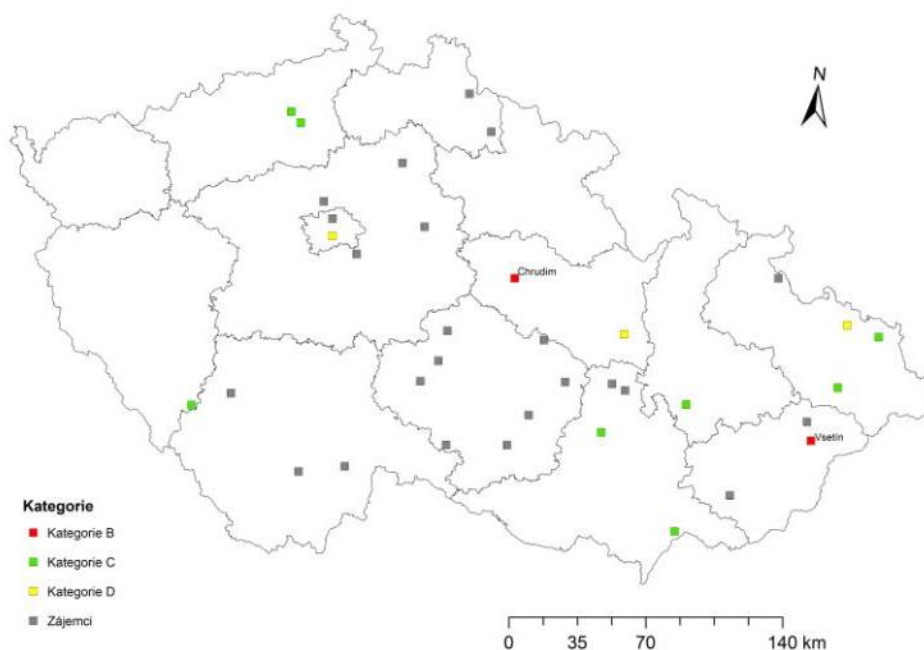
Pokud se dále podíváme v Databázi MA 21 do záložky „prohlížení“, tak zde nalezneme mimo jiné i archiv municipalit zapojených do místní Agendy 21 podle jednotlivých let. Je zde uvedený seznam municipalit s označením kraje, kam daná municipalita spadá, typu do kterého je zařazena a kategorie kterou aktuálně splňuje. K uvedeným seznamům je v každém roce přiřazena i mapa, ze které je patrný vývoj jednotlivých municipalit v daném roce.

V první mapě z roku 2006 (starší data nejsou k dispozici) je vidět několik „základních“ municipalit, které jsou rozděleny právě do jednotlivých kategorií. V roce 2006 jich nebylo mnoho, co místní Agendu 21 realizovaly. Jednalo se o města a obce: Chrudim, Vsetín, Hodonín, Kopřivnice, Kuřim, Litoměřice, Orlová, Prostějov, Strašín, Ústí nad Labem, Hlučín, Moravská Třebová a Praha – Libuš. Následující mapy zobrazují nárůst municipalit realizující místní Agendu 21 v České republice.

⁴² EMAS - Program systému environmentálního řízení a auditu (EMAS). Představuje jeden ze způsobů, kterým může organizace přistoupit k realizaci tzv. systému environmentálního řízení (EMS). Ten lze definovat jako součást celkového systému řízení organizace. Jejím cílem je zahrnutí požadavků na ochranu životního prostředí do celkové strategie organizace a jejich každodenních činností.

⁴³ CENIA. *Databáze místních Agend 21 v ČR* [online]. [cit. 2013-06-20]. Dostupné z WWW: <<http://ma21.cenia.cz/LinkClick.aspx?fileticket=QYw1nmYL4Y%3d&tabid=94&mid=438&language=cs-CZ>>.

Přehled MA21 v ČR v roce 2006 – obce

Obrázek 4: Přehled municipalit realizujících místní Agendu v roce 2006

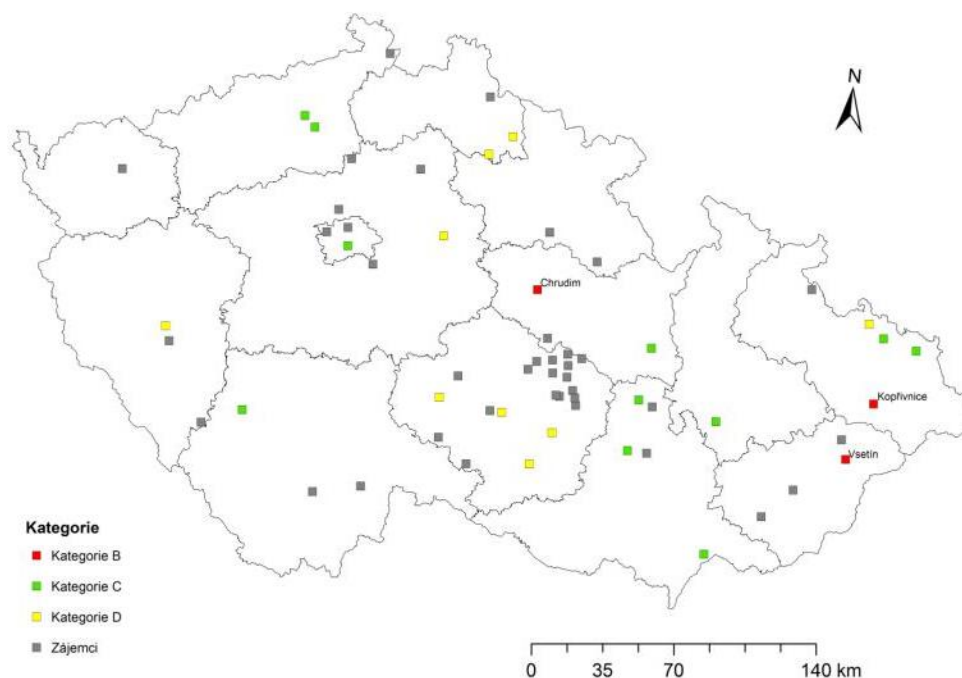
Zdroj: [Databáze MA21]⁴⁴

Místní Agendu 21 v kategorii B realizují v roce 2006 pouze dvě města: Chrudim a Vsetín. Tuto kategorii považujeme z pohledu realizace místní Agendy 21 za nejlepší. Město Chrudim je dobrou ukázkou toho, že pokud se daná municipalita chce programem místní Agendy 21 opravdu zabývat, tak ho lze realizovat na velice dobré úrovni. Pokud se podíváme na oficiální stránky města, tak zde nalezneme řadu informací, které se týkají místní Agendy 21. Jsou zde uvedeny jak základní informace o projektu, tak konkrétní případy realizace místní Agendy 21. Město Chrudim se „nebojí“ zveřejňovat i nedostatky týkající se kvalitního života a zdravý občanů. To by mělo být dobrou známkou toho, že projekt MA21 zde funguje na dobré úrovni a na základě těchto problémů, které jsou veřejně známé a řeší se s širokou veřejností města, se pořádají např. kulaté stoly, dotazníkové průzkumy a plánovaná setkání. Všechny tyto opravdu uskutečněné akce napomáhají ke snazšímu a kvalitnějšímu rozvoji města.

Město Chrudim s veřejností pracuje velice dobře, a proto je považována za jednu z nejlepších a nejuznávanějších municipalit realizujících místní Agendu 21 v České republice.

⁴⁴ CENIA. *Databáze místních Agend 21 v ČR* [online]. [cit. 2013-06-23]. Dostupné z WWW: <<http://ma21.cenia.cz/DatabázeMA21prohlížení/tabid/90/language/cs-CZ/Default.aspx>>.

Přehled MA21 v ČR v roce 2007 – obce

Obrázek 5: Přehled municipalit realizující místní Agendu v roce 2007

Zdroj: [Databáze MA21]

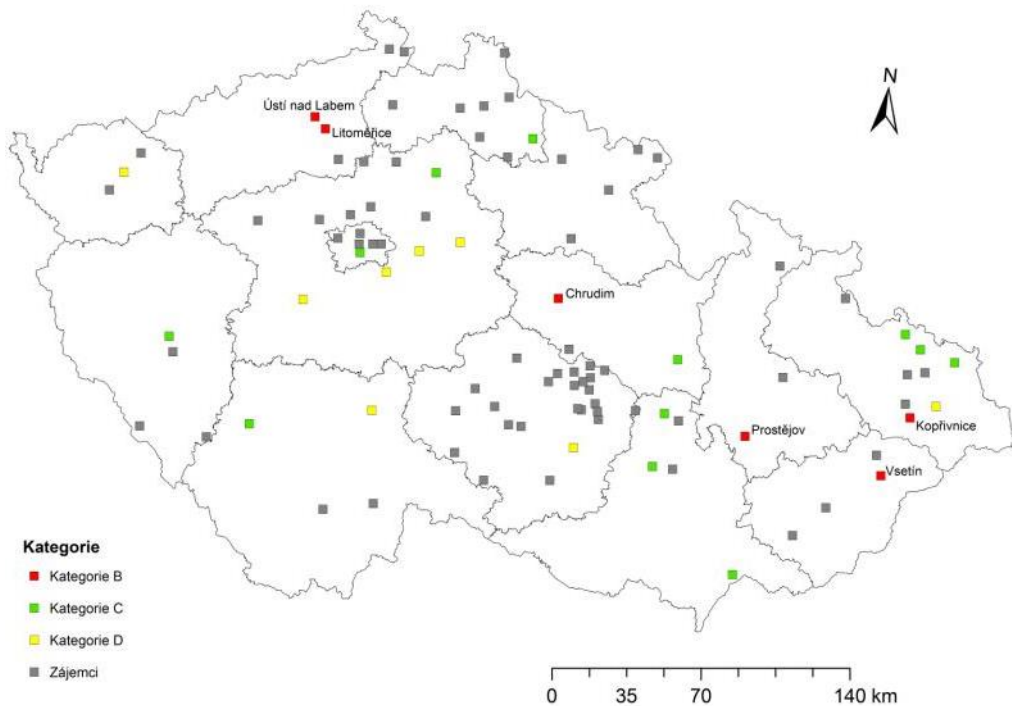
V roce 2007 se do stejné kategorie (kategorie B) dostalo další město: Kopřivnice. Největší nárůst municipalit v tomto roce zaznamenal kraj Vysočina.

Na mapě z roku 2008 už je patrné, že některé municipality (např. v kraji Vysočina), kde byla vidět koncentrace municipalit v kategorii D (žlutá barva), některá města z databáze místní Agendy 21 vystoupila. Naopak v kategorii B opět přistoupila další města: Prostějov, Litoměřice a Ústí nad Labem.

„Větší“ nárůst municipalit ukazuje rok 2009, jak je patrné z další mapy. Zajímavá je koncentrace měst a obcí na hranici Olomouckého a Zlínského kraje. Téměř všechny tyto města a obce v roce 2010 už místní Agendu 21 nerealizovali a spadli do tzv. kategorie „Zájemců“. Deaktivace těchto municipalit je zajímavá z hlediska toho, že během jednoho roku (což je velice krátká doba na to, aby se s programem místní Agendy 21 naučily pracovat) přestaly všechny tyto municipality místní Agendu 21 realizovat.

Další zajímavostí je kraj Královéhradecký. Zde realizovalo místní Agendu 21 pouze město Hradec Králové a to v letech 2009 a 2010. V mapě z roku 2012 je vidět, že v této oblasti České republiky, nerealizuje místní Agendu 21 žádná z municipalit a ani zde nevidíme město či obec v kategorii „Zájemci“.

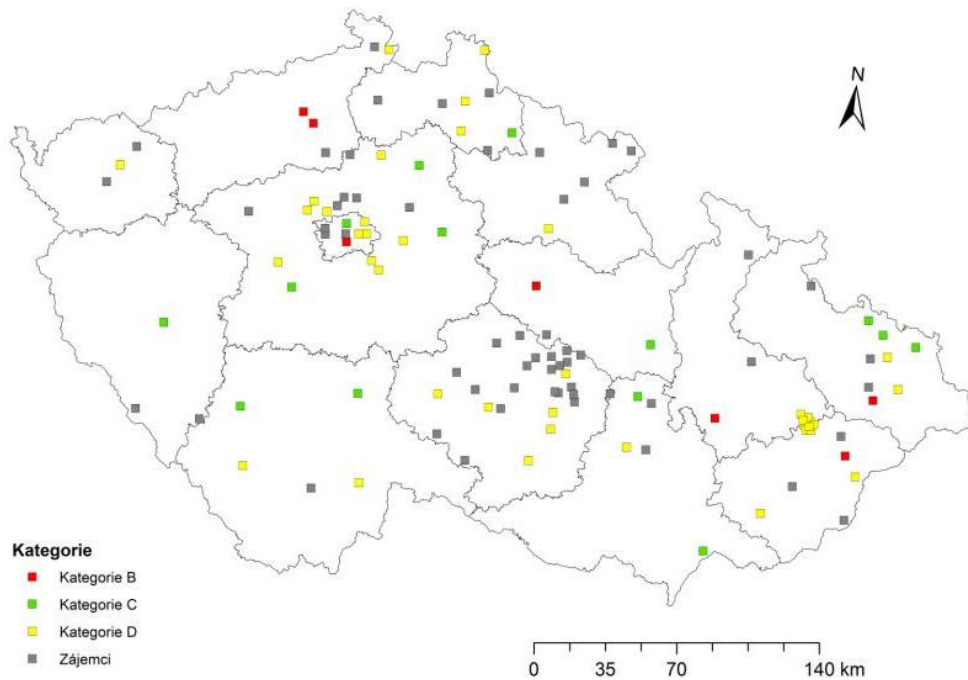
Přehled MA21 v ČR v roce 2008 – obce

Obrázek 6: Přehled municipalit realizujících místní Agendu v roce 2008

Zdroj: [Databáze MA21]

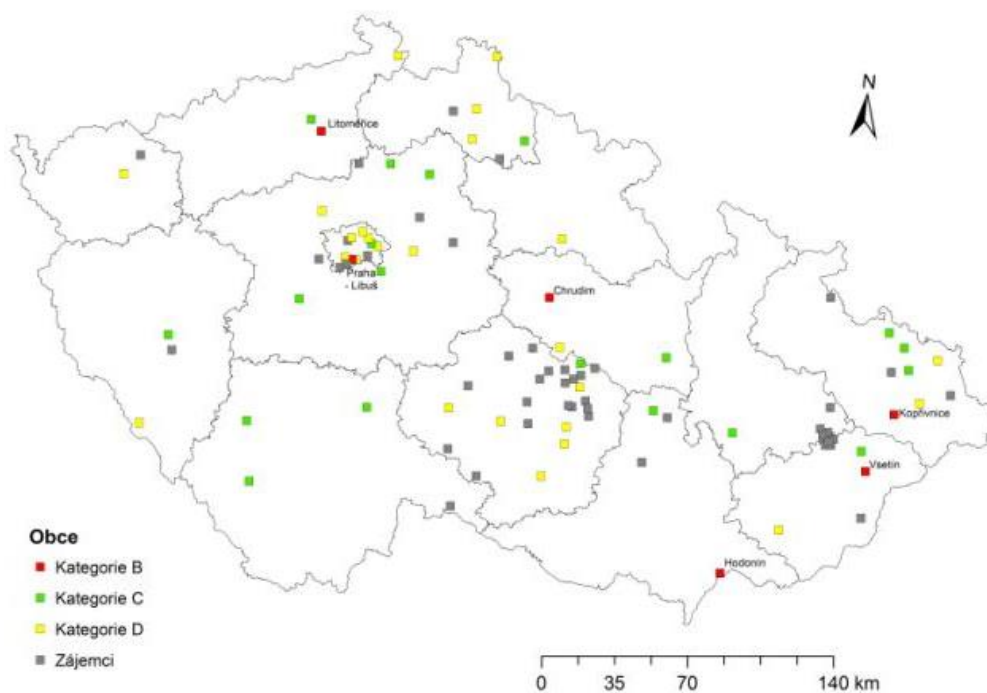
Přehled MA21 v ČR v roce 2009 – obce

Obrázek 7: Přehled municipalit realizujících místní Agendu v roce 2009

Zdroj: [Databáze MA21]

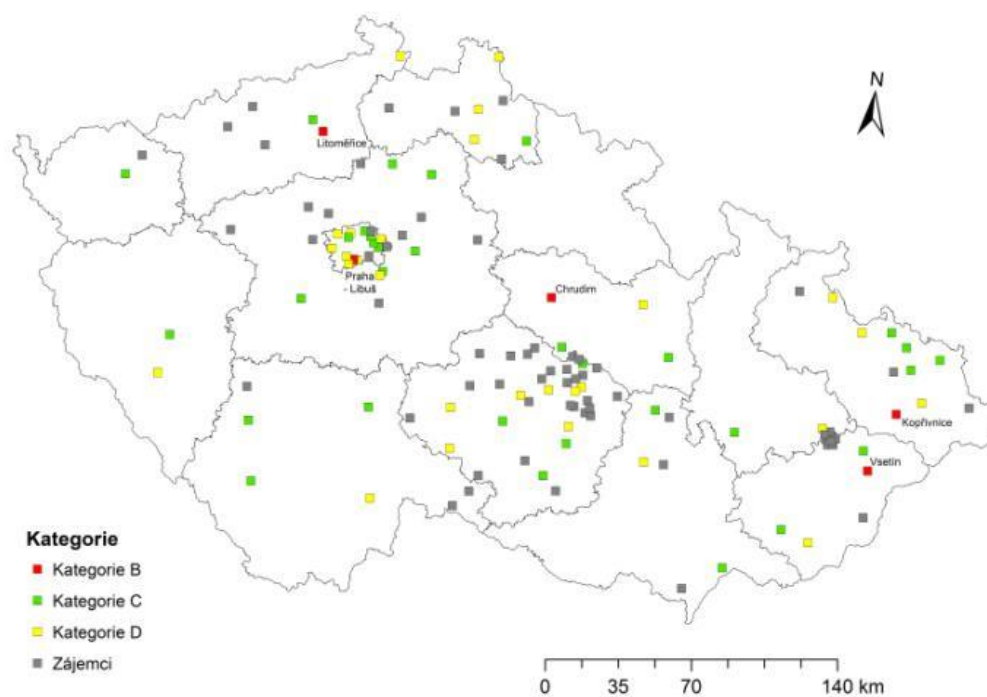
Přehled MA21 v ČR v roce 2010 – obce

Obrázek 8: Přehled municipalit realizující místní Agendu v roce 2010

Zdroj: [Databáze MA21]

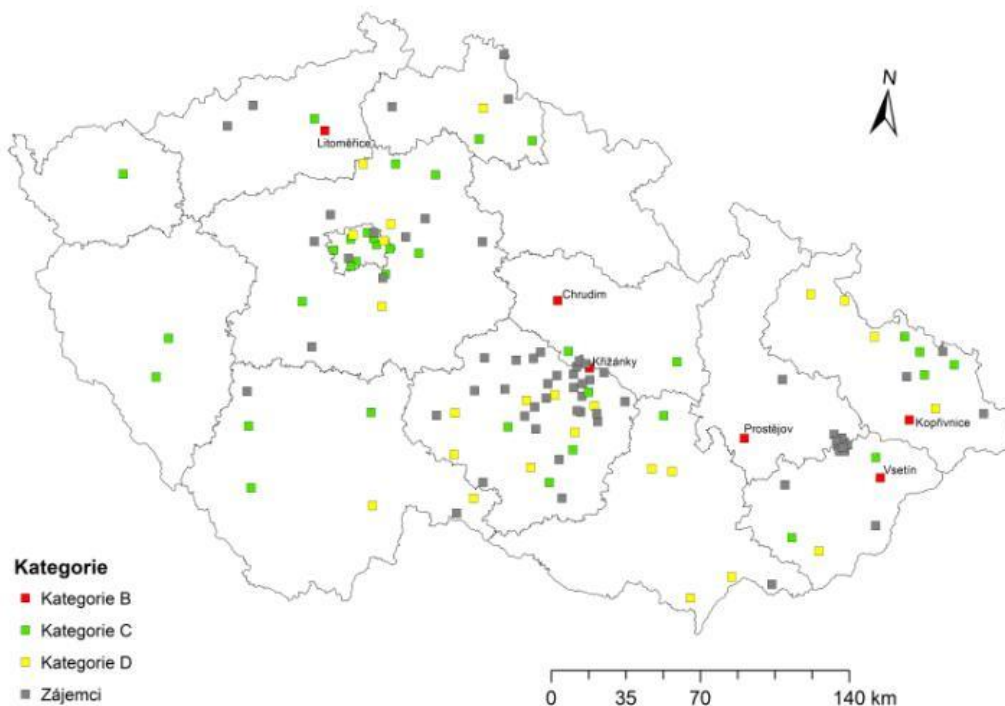
Přehled MA21 v ČR v roce 2011 – obce

Obrázek 9: Přehled municipalit realizující místní Agendu v roce 2011

Zdroj: [Databáze MA21]

Přehled MA21 v ČR v roce 2012 – obce

Obrázek 10: Přehled municipalit realizující místní Agendu v roce 2012

Zdroj: [Databáze MA21]

Aktuální mapa České republiky z roku 2012, která je v Databázi MA21 k dispozici, nám ukazuje současný stav municipalit (rozdělených dle jednotlivých kategorií). Následující tabulka obsahuje počet municipalit (měst a obcí) realizující MA21 v jednotlivých letech.

	Celkový počet municipalit (měst a obcí) v databázi MA21						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Počet municipalit	13	23	26	60	50	65	67

Tabulka 2: Celkový počet municipalit (měst a obcí) v databázi MA21

Zdroj: [Databáze MA21]

Jejich pohyb co se týče realizace místní Agendy 21 a pohyb obyvatel, kteří byli do program MA21 zapojeni, nám ukáží další kapitoly této práce.

5 ANALÝZA MA21 V ČESKÉ REPUBLICE POD „VEDENÍM“ NÁRODNÍ SÍTĚ ZDRAVÝCH MĚST (NSZM)

Národní síť Zdravých měst (NSZM) představuje asociaci sdružující města, obce a regiony **(tato práce se zaměřuje pouze na analýzu měst a obcí)**, která systematicky podporuje kvalitu veřejné správy, kvalitu strategického plánování a řízení s ohledem na udržitelný rozvoj a podporu zdraví. Základním cílem tohoto sdružení měst a obcí je zapojování veřejnosti do rozhodovacích procesů v co největší možné míře. Členové NSZM uplatňují i principy místní Agendy 21.

Mgr. Petr Řezníček, starosta města Chrudim uvedl: *„Vstupem do NSZM se nám proces komunitního plánování a zapojování veřejnosti do rozhodovacích procesů a života ve městě stal vlastním. Dnes, po více než deseti letech členství, se projekty a aktivity, na kterých se aktivně podílela veřejnost, dají počítat na stovky. Pokud bereme udržitelný rozvoj města nebo kraje opravdu vážně, musíme prokázat, že dochází ke změnám, a to ke změnám k dobrému, ke kvalitnějšímu životu. V tomto nám pomáhá program místní Agenda 21 a její Kritéria. Ukazují nám, které věci děláme dobře, a kde máme naopak slabiny. Šetří to síly a peníze a ukazuje jasný směr, kterým se vydat.“*⁴⁵

Národní síť Zdravých měst obsahuje „databázi osvědčených postupů, inspirace pro obce a regiony“, je to tzv. „Dobrá praxe“, kde se tato slova potvrzují. V této databázi jsou uvedeny veškeré akce, které se v rámci NSZM a místní Agendy 21 konají. Podle zvolené municipality, která je členem NSZM, se můžeme přesvědčit, zda opravdu tato asociace měst, obcí a regionů koná a realizuje myšlenky, které v rámci svého programu deklaruje.

Jak již bylo zmíněno, členům NSZM napomáhá ke změnám k lepšímu (zlepšení udržitelného rozvoje města či obce), program místní Agendy 21.

K analýze stávajícího stavu místních Agend 21, z pohledu členů NSZM v České republice, bylo použito dat z výročních zpráv, které jsou dostupné na internetových stránkách Národní sítě Zdravých měst.

⁴⁵ *Národní síť zdravých měst* [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z WWW: <http://dataplan.info/img_upload/f96fc5d7def29509aeffc6784e61f65b/nszm_zaklinfo_1210.pdf>.

Hned v úvodu je nutno zmínit pár základních údajů. **NSZM** uvádí v roce 2013 počet členů **hodnotou 113 municipalit** s regionálním vlivem na 2604 měst a obcí, **ve kterých žije 5, 916 milionu obyvatel (56% populace ČR)**. Celkový počet municipalit registrovaných v MA21 podle Databáze MA21 je na **hodnotě 159 municipalit (z toho MA21 skutečně realizuje pouze 70 měst a obcí, ostatní jsou v kategorii „Zájemci“)**.⁴⁶

5.1 Vývoj členů NSZM a jejich realizace místní Agendy 21

V následujících mapkách je vidět postupné zapojování jednotlivých municipalit do celkového programu MA21. Rozšiřování municipalit je zachyceno po jednotlivých letech (sledované období je od roku 2006 – 2012). Data jsou získána z výročních zpráv Národní sítě Zdravých měst za jednotlivá období, z Databáze MA21 a z oficiálních stránek Českého statistického úřadu.

5.1.1 Počet členů (municipalit) v roce 2006

V roce 2006 měla Národní síť Zdravých měst **56 členů** (měst a obcí) ve kterých žilo celkem **1 507 350** obyvatel. Z tohoto počtu členů realizovalo v daném roce místní Agendu 21 pouze 14 měst a obcí s celkovým počtem obyvatel **384 805**.

Název města, obce	Členem NSZM od roku	Počet obyvatel v daném roce	Realizuje MA21 od roku
Hodonín – okr. Hodonín	2006	26 110	ANO – 2006
Chrudim	2006	23 362	ANO – 2006
Kopřivnice	2006	23 286	ANO – 2006
Kuřim	2006	9 941	ANO (2006-2009)(2011-2012)
Litoměřice	2006	23 091	ANO – 2006
Moravská Třebová	2006	11 201	ANO – 2006
Orlová	2006	33 161	ANO – 2006
Pelhřimov	2006	16 471	ANO (2006-2007)(2009-2012)
Praha Libuš a Písnice	2006	9 490	ANO – 2006
Prostějov	2006	47 109	ANO – 2006
Strašín	2006	347	ANO - (2006)
Třebíč	2006	38 596	ANO (2006-2007)(2009-2012)
Ústí nad Labem	2006	94 565	ANO – 2006
Vsetín	2006	28 075	ANO – 2006
Celkem:		384 805	

Tabulka 3: Počet členů NSZM (měst a obcí) v roce 2006 realizující MA21

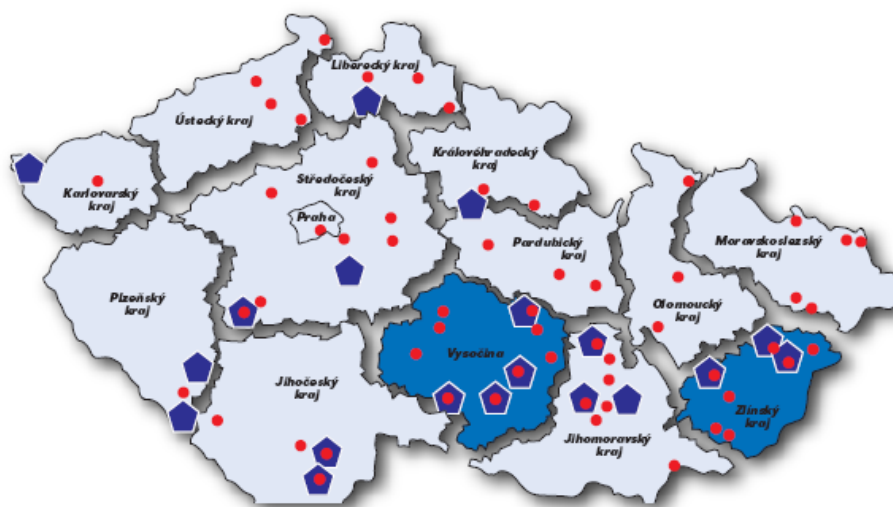
Zdroj: [Vlastní zpracování z dat NSZM, Databáze MA21 a ČSÚ]⁴⁷

⁴⁶ Obě tyto hodnoty jsou aktuální k datu 25. června 2013.

⁴⁷ Český statistický úřad [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z WWW: < <http://www.czso.cz/> >.

• Statistika členů

**CELKEM: 77 municipalit s regionálním vlivem na 1.203 měst a obcí
2,4 milionu obyvatel (24% populace ČR)**

Obr. 2: Členové NSZM ČR [● města, obce | ◆ mikroregion | modrá: kraj]

Obrázek 11: Grafické znázornění počtu členů – municipalit (měst a obcí) v NSZM za rok 2006

Zdroj: [Výroční zpráva NSZM z roku 2006]⁴⁸

Mapa členů Národní sítě Zdravých měst nám graficky zobrazuje počet municipalit v rámci členství NSZM. Jak je vidět, tento počet municipalit s hodnotou **77** (obsahuje i mikroregiony a kraje) se liší od skutečného počtu měst a obcí, které jsou do programu zařazeny. NSZM deklaruje zapojení **2,4 milionu obyvatel**, ale skutečně bylo do programu v roce 2006 zapojeno **1 507 35 obyvatel**.

Hodnota, kterou uvádí NSZM je evidentně zkreslená díky tomu, že pokud se do programu zapojí municipalita v rámci daného mikroregionu, není počítáno pouze s hodnotou počtu obyvatel dané municipality (města či obce), ale s počtem obyvatel v rámci celého mikroregionu.

Tuto skutečnost nám ukazují i následující tabulky s municipalitami (městy a obcemi) a počtem obyvatel v daném roce. Mapa členů vždy vyjadřuje ilustrativní případ s deklarací hodnot NSZM.

⁴⁸ *Národní síť zdravých měst* [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.nszm.cz/index.shtml?apc=r2093790t>>.

5.1.2 Počet členů (municipalit) v roce 2007

V roce 2007 měla Národní síť Zdravých měst **63 členů** (měst a obcí) ve kterých žilo celkem **1 551 150 obyvatel**. Z tohoto počtu členů realizovalo v daném roce místní Agendu 21 pouze 22 měst a obcí s celkovým počtem **467 713 obyvatel**.

Název města, obce	Členem NSZM od roku	Počet obyvatel v daném roce	Realizuje MA21 od roku
Bolatice	2006	4 272	ANO – 2007
Hlučín	2007	14 232	ANO – 2006
Hodonín – okr. Hodonín	2006	25 897	ANO – 2006
Chrudim	2006	23 379	ANO – 2006
Jilemnice	2006	5 715	ANO – 2007
Kopřivnice	2006	23 248	ANO – 2006
Letovice	2006	6 914	ANO – 2007
Litoměřice	2006	23 768	ANO – 2006
Lomnice nad Popelkou	2007	5 840	ANO (2006-2007)
Moravská Třebová	2006	11 129	ANO – 2006
Orlová	2006	32 918	ANO – 2006
Pelhřimov	2006	16 610	ANO (2006-2007)(2009-2012)
Poděbrady	2006	13 495	ANO (2007-2010)
Praha Libuš a Písnice	2006	10 213	ANO – 2006
Prostějov	2006	45 675	ANO – 2006
Přeštice	2007	6 607	ANO – 2007
Strakonice	2006	23 280	ANO – 2007
Třebíč	2006	38 493	ANO (2006-2007)(2009-2012)
Ústí nad Labem	2006	94 960	ANO – 2006
Velké Meziříčí	2006	11 804	ANO – 2007
Veký Beranov	2007	1 301	ANO (2006-2007)
Vsetín	2006	27 963	ANO – 2006
Celkem:		467 713	

Tabulka 4: Počet členů NSZM (měst a obcí) v roce 2007 realizující MA21

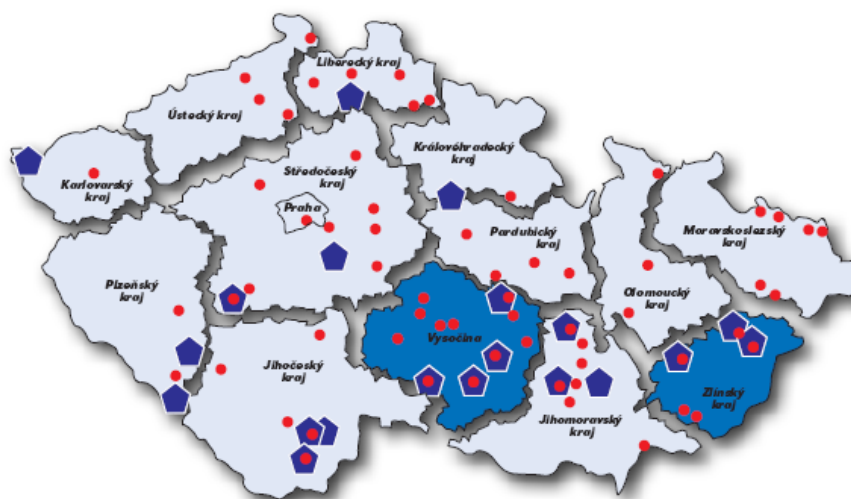
Zdroj: [Vlastní zpracování z dat NSZM, Databáze MA21 a CSÚ]⁴⁹

⁴⁹ Český statistický úřad [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z WWW: < <http://www.czso.cz/> >.

Statistika členů

CELKEM:

85 municipalit s regionálním vlivem na 1211 měst a obcí
2,5 milionu obyvatel (25 % populace ČR)

Obr. 2: Členové NSZM ČR [● města, obce | ◆ mikroregion | ■ kraj]

Obrázek 12: Grafické znázornění počtu členů – municipalit (měst a obcí) v NSZM za rok 2007

Zdroj: [Výroční zpráva NSZM z roku 2007]⁵⁰

⁵⁰ *Národní síť zdravých měst* [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.nszm.cz/index.shtml?apc=r2093790t>>.

5.1.3 Počet členů (municipalit) v roce 2008

V roce 2008 měla Národní síť Zdravých měst **66 členů** (měst a obcí) ve kterých žilo celkem **1 370 412 obyvatel**. Z tohoto počtu členů realizovalo v daném roce místní Agendu 21 pouze 25 měst a obcí s celkovým počtem **629 324 obyvatel**.

Název města, obce	Členem NSZM od roku	Počet obyvatel v daném roce	Realizuje MA21 od roku
Bolatice	2006	4 351	ANO – 2007
Dobříš	2008	8 396	ANO – 2008
Frydek Mýstek	2008	59 007	ANO – 2008
Hlučín	2007	14 274	ANO – 2006
Hodonín – okr. Hodonín	2006	25 687	ANO – 2006
Chrudim	2006	23 374	ANO – 2006
Jilemnice	2006	5 682	ANO – 2007
Karlovy Vary	2007	51 459	ANO – 2008
Kopřivnice	2006	23 172	ANO – 2006
Kuřim	2006	10 492	ANO (2006-2009)(2011-2012)
Letovice	2006	6 957	ANO – 2007
Litoměřice	2006	23 823	ANO – 2006
Mladá Boleslav	2006	45 507	ANO – 2008
Moravská Třebová	2006	11 028	ANO – 2006
Orlová	2006	32 738	ANO – 2006
Poděbrady	2006	13 788	ANO (2007-2010)
Praha Libuš a Písnice	2006	10 460	ANO – 2006
Prostějov	2006	45 378	ANO – 2006
Přeštice	2007	6 877	ANO – 2007
Říčany u Prahy	2006	13 118	ANO – 2008
Strakonice	2006	23 278	ANO – 2007
Tábor	2007	35 593	ANO – 2008
Ústí nad Labem	2006	95 289	ANO – 2006
Velké Meziříčí	2006	11 837	ANO – 2007
Vsetín	2006	27 759	ANO – 2006
Celkem:		629 324	

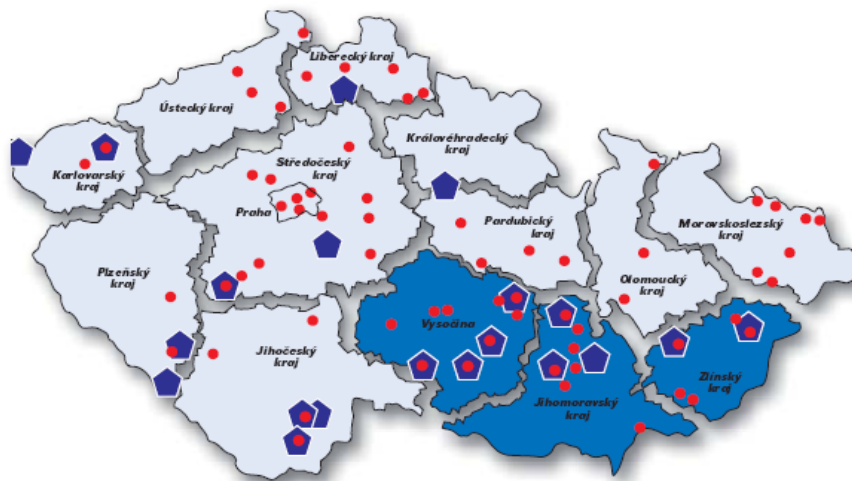
Tabulka 5: Počet členů NSZM (měst a obcí) v roce 2008 realizující MA21

Zdroj: [Vlastní zpracování z dat NSZM, Databáze MA21 a CSÚ]⁵¹

⁵¹ Český statistický úřad [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z WWW: < <http://www.czso.cz/> >.

Statistika členů

CELKEM:
90 municipalit s regionálním vlivem na 1844 měst a obcí
3,2 milionu obyvatel (32 % populace ČR)

Obr. 2: Členové NSZM ČR [● města, obce | ◆ mikroregion | ■ kraj]

Obrázek 13: Grafické znázornění počtu členů – municipalit (měst a obcí) v NSZM za rok 2008

Zdroj: [Výroční zpráva NSZM z roku 2008]⁵²

⁵² *Národní síť zdravých měst* [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.nszm.cz/index.shtml?apc=r2093790t>>.

5.1.4 Počet členů (municipalit) v roce 2009

V roce 2009 měla Národní síť Zdravých měst **69 členů** (měst a obcí) ve kterých žilo celkem **1 438 239 obyvatel**. Z tohoto počtu členů realizovalo v daném roce místní Agendu 21 pouze 38 měst a obcí s celkovým počtem **873 710 obyvatel**.

Název města, obce	Členem NSZM od roku	Počet obyvatel v daném roce	Realizuje MA21 od roku
Bolatice	2006	4 372	ANO – 2007
Český Brod	2009	6 842	ANO – 2008
Dobříš	2008	8 464	ANO – 2008
Frydek Mýstek	2008	58 582	ANO – 2008
Hlučín	2007	14 236	ANO – 2006
Hodonín – okr. Hodonín	2006	25 526	ANO – 2006
Chrudim	2006	23 323	ANO – 2006
Jihlava	2007	51 222	ANO – 2009
Jilemnice	2006	5 681	ANO – 2007
Karlovy Vary	2007	51 320	ANO – 2008
Koleč	2008	625	ANO – 2009
Kopřivnice	2006	23 044	ANO – 2006
Kuřim	2006	10 632	ANO (2006-2009),(20112012)
Letovice	2006	6 940	ANO – 2007
Litoměřice	2006	23 629	ANO – 2006
Mladá Boleslav	2006	44 750	ANO – 2008
Moravská Třebová	2006	10 910	ANO – 2006
Nové Město na Moravě	2006	10 457	ANO – 2009
Orlová	2006	32 430	ANO – 2006
Pelhřimov	2006	16 707	ANO (2006-2007)(2009-2012)
Poděbrady	2006	13 838	ANO (2007-2010)
Praha 7	2008	41 818	ANO – 2009
Praha 18 - Letňany	2009	17 063	ANO – 2009
Praha - Dolní Počernice	2008	2 177	ANO – 2009
Praha Libuš a Písnice	2006	10 020	ANO – 2006
Prachatice	2009	11 587	ANO – 2009
Prostějov	2006	45 324	ANO – 2006
Přeštice	2007	7 048	ANO – 2007
Říčany u Prahy	2006	13 450	ANO – 2008

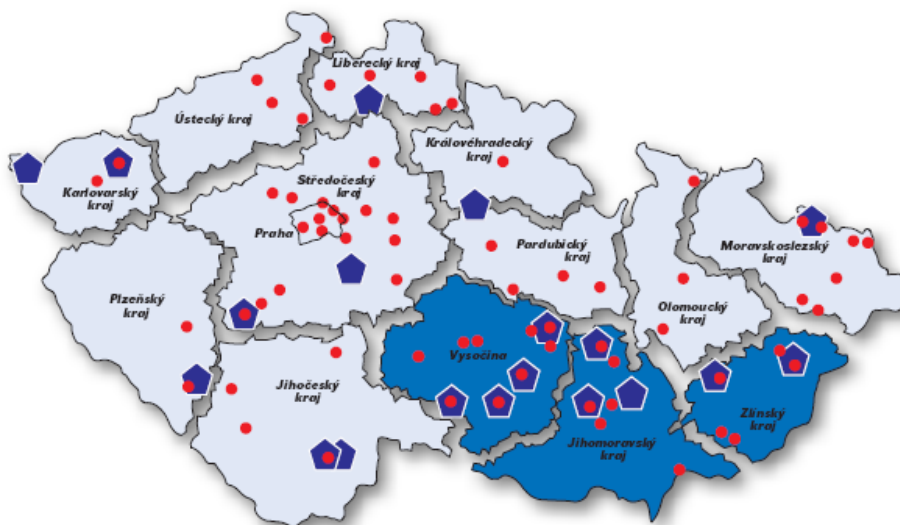
Strakonice	2006	23 081	ANO – 2007
Tábor	2007	35 484	ANO – 2008
Třebíč	2006	38 156	ANO (2006-2007)(2009-2012)
Třeboň	2006	8 709	ANO (2009),(2011-2012)
Uherské Hradiště	2006	25 551	ANO – 2009
Ústí nad Labem	2006	95 477	ANO – 2006
Varnsdorf	2007	15 854	ANO – 2009
Velké Meziříčí	2006	11 823	ANO – 2007
Vsetín	2006	27 558	ANO – 2006
Celkem:		873 710	

Tabulka 6: Počet členů NSZM (měst a obcí) v roce 2009 realizující MA21

Zdroj: [Vlastní zpracování z dat NSZM, Databáze MA21 a CSÚJ]⁵³

Statistika členů

CELKEM:
92 municipalit s regionálním vlivem na 1833 měst a obcí
3,3 milionu obyvatel (33 % populace ČR)

Obr. 2: Členové NSZM ČR [● města, obce | ◆ mikroregion | ■ kraj]

Obrázek 14: Grafické znázornění počtu členů – municipalit (měst a obcí) v NSZM za rok 2009

Zdroj: [Výroční zpráva NSZM z roku 2009]⁵⁴

⁵³ Český statistický úřad [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z WWW: < <http://www.czso.cz/> >.

⁵⁴ Národní síť zdravých měst [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z WWW: < <http://www.nszm.cz/index.shtml?apc=r2093790t> >.

5.1.5 Počet členů (municipalit) v roce 2010

V roce 2010 měla Národní síť Zdravých měst **72 členů** (měst a obcí) ve kterých žilo celkem **1 628 571 obyvatel**. Z tohoto počtu členů realizovalo v daném roce místní Agendu 21 pouze 42 měst a obcí s celkovým počtem **939 572 obyvatel**.

Název města, obce	Členem NSZM od roku	Počet obyvatel v daném roce	Realizuje MA21 od roku
Bolatice	2006	4 384	ANO – 2007
Český Brod	2009	6 822	ANO – 2008
Dobříš	2008	8 613	ANO – 2008
Frýdek Mýstek	2008	58 200	ANO – 2008
Hlinsko - okres Chrudim	2007	10 143	ANO – 2010
Hlučín	2007	14 258	ANO – 2006
Hodonín – okr. Hodonín	2006	25 240	ANO – 2006
Chrudim	2006	23 240	ANO – 2006
Jihlava	2007	51 154	ANO – 2009
Jilemnice	2006	5 685	ANO – 2007
Karlovy Vary	2007	51 115	ANO – 2008
Koleč	2008	642	ANO – 2009
Kopřivnice	2006	22 953	ANO – 2006
Křižánky	2006	394	ANO – 2010
Letovice	2006	6 892	ANO – 2007
Litoměřice	2006	23 462	ANO – 2006
Mladá Boleslav	2006	43 939	ANO – 2008
Moravská Třebová	2006	10 853	ANO – 2006
Mšeno	2010	1 513	ANO – 2009
Nové Město na Moravě	2006	10 367	ANO – 2009
Orlová	2006	32 067	ANO – 2006
Pelhřimov	2006	16 656	ANO (2006-2007)(2009-2012)
Poděbrady	2006	14 032	ANO (2007-2010)
Praha 7	2008	42 200	ANO – 2009
Praha 14	2009	46 291	ANO – 2010
Praha 18 - Letňany	2009	17 193	ANO – 2009
Praha - Dolní Počernice	2008	2 198	ANO – 2009
Praha Libuš a Písnice	2006	9 846	ANO – 2006
Praha - Slivenec	2008	2 806	ANO – 2010
Prachatice	2009	11 432	ANO – 2009
Prostějov	2006	45 116	ANO – 2006
Přeštice	2007	6 998	ANO – 2007
Říčany u Prahy	2006	13 826	ANO – 2008

Strakonice	2006	22 951	ANO – 2007
Tábor	2007	35 334	ANO – 2008
Třebíč	2006	37 836	ANO (2006-2007)(2009-2012)
Uherské Hradiště	2006	25 393	ANO – 2009
Ústí nad Labem	2006	95 464	ANO – 2006
Valašské Meziříčí	2006	27 071	ANO – 2010
Varnsdorf	2007	15 867	ANO – 2009
Velké Meziříčí	2006	11 830	ANO – 2007
Vsetín	2006	27 296	ANO – 2006
Celkem:		939 572	

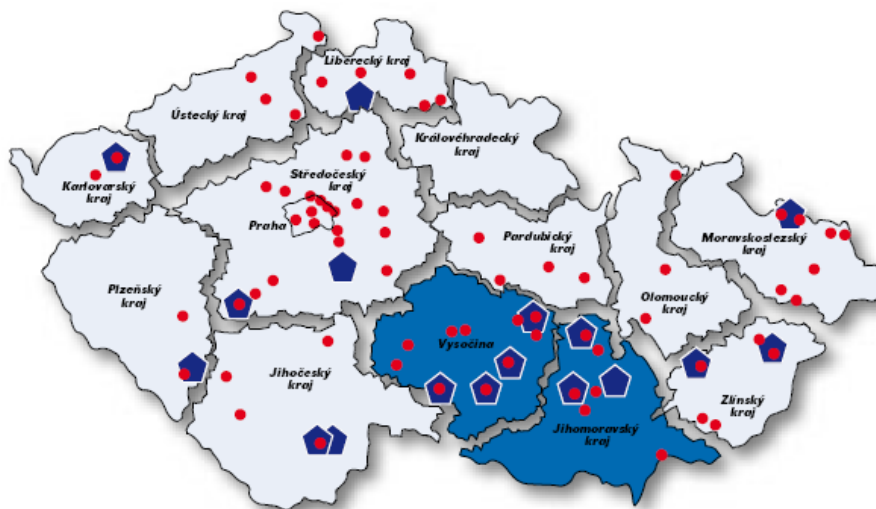
Tabulka 7: Počet členů NSZM (měst a obcí) v roce 2010 realizující MA21

Zdroj: [Vlastní zpracování z dat NSZM, Databáze MA21 a CSÚ]⁵⁵

Statistika členů

CELKEM:

**92 municipalit s regionálním vlivem na 1558 měst a obcí
2,9 milionu obyvatel (28% populace ČR)**

Obr. 2: Členové NSZM ČR [● města, obce | ◆ mikroregion | ■ kraj]

Obrázek 15: Grafické znázornění počtu členů – municipalit (měst a obcí) v NSZM za rok 2010

Zdroj: [Výroční zpráva NSZM z roku 2010]⁵⁶

⁵⁵ Český statistický úřad [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z WWW: < <http://www.czso.cz/> >.

⁵⁶ Národní síť zdravých měst [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z WWW: < <http://www.nszm.cz/index.shtml?apc=r2093790t> >.

5.1.6 Počet členů (municipalit) v roce 2011

V roce 2011 měla Národní síť Zdravých měst **78 členů** (měst a obcí) ve kterých žilo celkem **1 495 754 obyvatel**. Z tohoto počtu členů realizovalo v daném roce místní Agendu 21 pouze 49 měst a obcí s celkovým počtem **1 055 110 obyvatel**.

Název města, obce	Členem NSZM od roku	Počet obyvatel v daném roce	Realizuje MA21 od roku
Bolatice	2006	4 430	ANO – 2007
Český Brod	2009	6 843	ANO – 2008
Dobříš	2008	8 662	ANO – 2008
Frýdek Mýstek	2008	57 747	ANO – 2008
Hlinsko – okr. Chrudim	2007	10 017	ANO – 2010
Hlučín	2007	14 122	ANO – 2006
Hodonín – okr. Hodonín	2006	25 259	ANO – 2006
Chrudim	2006	23 217	ANO – 2006
Jihlava	2007	50 699	ANO – 2009
Jilemnice	2006	5 604	ANO – 2007
Karlovy Vary	2007	50 594	ANO – 2008
Klatovy	2011	22 479	ANO – 2011
Koleč	2008	596	ANO – 2009
Kopřivnice	2006	22 825	ANO – 2006
Křižánky	2006	385	ANO – 2010
Kuřim	2006	10 833	ANO (2006-2009)(2011-2012)
Letovice	2006	6 781	ANO – 2007
Litoměřice	2006	24 388	ANO – 2006
Mladá Boleslav	2006	44 252	ANO – 2008
Moravská Třebová	2006	10 612	ANO – 2006
Mšeno	2010	1 473	ANO – 2009
Nové Město na Moravě	2006	10 247	ANO – 2009
Opava	2011	58 281	ANO – 2011
Orlová	2006	30 988	ANO – 2006
Pelhřimov	2006	16 318	ANO (2006-2007)(2009-2012)
Počátky	2010	2 613	ANO – 2011
Praha 7	2008	41 416	ANO – 2009
Praha 14	2009	45 822	ANO – 2010
Praha 18 - Letňany	2009	17 323	ANO – 2009
Praha - Dolní Počernice	2008	2 200	ANO – 2009
Praha Libuš a Písnice	2006	9 674	ANO – 2006
Praha - Slivenec	2008	3 051	ANO – 2010
Prachatice	2009	11 332	ANO – 2009
Prostějov	2006	44 378	ANO – 2006
Přeštice	2007	7 212	ANO – 2007
Říčany u Prahy	2006	13 856	ANO – 2008

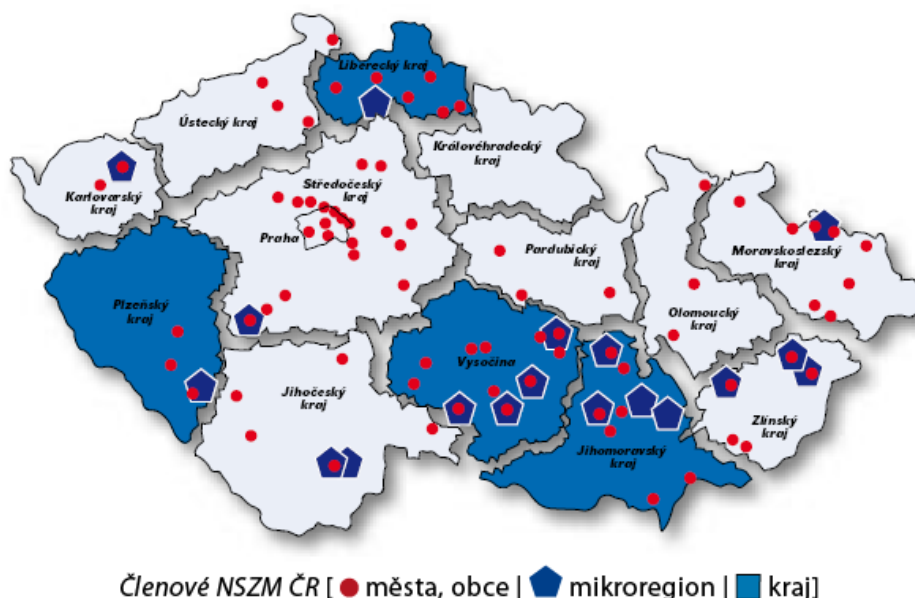
Strakonice	2006	23 027	ANO – 2007
Strančice	2010	2 017	ANO – 2011
Tábor	2007	35 096	ANO – 2008
Třebíč	2006	37 575	ANO (2006-2007)(2009-2012)
Třeboň	2006	8 598	ANO (2009),(2011-2012)
Turnov	2011	14 400	ANO – 2009
Uherské Hradiště	2006	25 454	ANO – 2009
Uherský Brod	2006	16 835	ANO – 2011
Ústí nad Labem	2006	94 258	ANO – 2006
Valašské Meziříčí	2006	26 793	ANO – 2010
Varnsdorf	2007	15 802	ANO – 2009
Velké Meziříčí	2006	11 750	ANO – 2007
Vsetín	2006	26 976	ANO – 2006
Celkem:		1 055 110	

Tabulka 8: Počet členů NSZM (měst a obcí) v roce 2011 realizujících MA21

Zdroj: [Vlastní zpracování z dat NSZM, Databáze MA21 a CSÚ]⁵⁷

Statistika členů

CELKEM:
100 municipalit s regionálním vlivem na 2233 měst a obcí
3,74 milionu obyvatel (37 % populace ČR)

Obrázek 16: Grafické znázornění počtu členů - municipalit (měst a obcí) v NSZM za rok 2011

Zdroj: [Výroční zpráva NSZM z roku 2011]⁵⁸

⁵⁷ Český statistický úřad [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z WWW: < <http://www.czso.cz/> >.

⁵⁸ Národní síť zdravých měst [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z WWW: < <http://www.nszm.cz/index.shtml?apc=r2093790t> >.

5.1.7 Počet členů (municipalit) v roce 2012

V roce 2012 měla Národní síť Zdravých měst **84 členů** (měst a obcí) ve kterých žilo celkem **1 745 675 obyvatel**. Z tohoto počtu členů realizovalo v daném roce místní Agendu 21 pouze 60 měst a obcí s celkovým počtem **1 154 779 obyvatel**.

Název města, obce	Členem NSZM od roku	Počet obyvatel v daném roce	Realizuje MA21 od roku
Adamov - okres Blansko	2007	4 591	ANO – 2012
Bolatice	2006	4 437	ANO – 2007
Bory	2012	791	ANO – 2009
Brandýs n.L.- Stará Boleslav	2012	17 503	ANO – 2012
Břeclav	2011	24 925	ANO – 2012
Český Brod	2009	6 839	ANO – 2008
Dačice	2011	7 642	ANO – 2012
Dobříš	2008	8 755	ANO – 2008
Frýdek Mýstek	2008	57 523	ANO – 2008
Hlinsko - okres Chrudim	2007	9 972	ANO – 2010
Hlučín	2007	14 049	ANO – 2006
Hodonín - okres Hodonín	2006	25 094	ANO – 2006
Chrudim	2006	23 182	ANO – 2006
Jihlava	2007	50 598	ANO – 2009
Jilemnice	2006	5 616	ANO – 2007
Karlovice - okres Bruntál	2011	1 081	ANO – 2012
Karlovy Vary	2007	50 172	ANO – 2008
Klatovy	2011	22 424	ANO – 2011
Koleč	2008	605	ANO – 2009
Kopřivnice	2006	22 649	ANO – 2006
Krnov	2012	24 518	ANO – 2011
Křídla	2012	338	ANO – 2012
Křižánky	2006	374	ANO – 2010
Kuřim	2006	10 814	ANO(2006-2009)(2011-12)
Letovice	2006	6 714	ANO – 2007
Litoměřice	2006	24 316	ANO – 2006
Mladá Boleslav	2006	44 229	ANO – 2008
Moravská Třebová	2006	10 491	ANO – 2006
Mšeno	2010	1 434	ANO – 2009
Nové Město na Moravě	2006	10 200	ANO – 2009
Okříšky	2011	2 080	ANO – 2012
Opava	2011	58 054	ANO – 2011
Orlová	2006	30 722	ANO – 2006

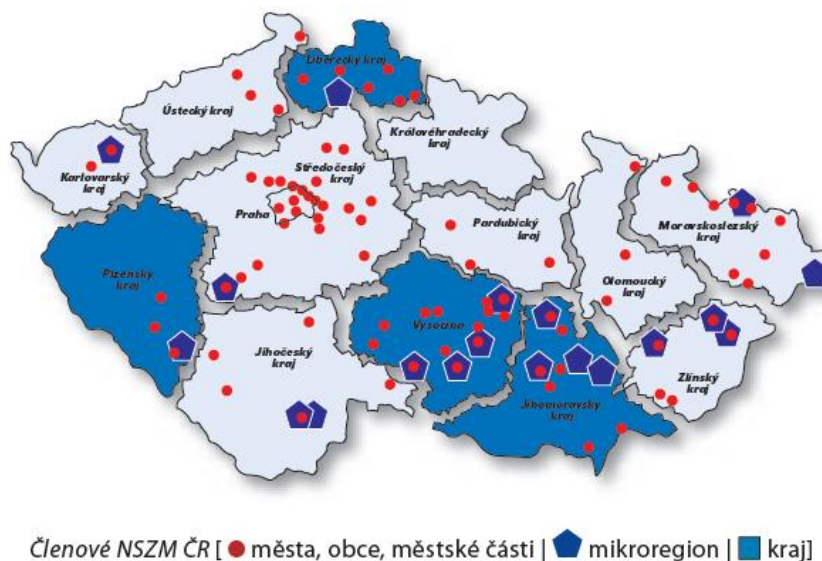
Pelhřimov	2006	16 269	ANO (2006-2007)(2009-12)
Počátky	2010	2 592	ANO – 2011
Praha 7	2008	41 672	ANO – 2009
Praha 14	2009	45 565	ANO – 2010
Praha 18 – Letňany	2009	17 566	ANO – 2009
Praha 21 - Újezd nad Lesy	2012	10 396	ANO – 2012
Praha - Dolní Počernice	2008	2 230	ANO – 2009
Praha Libuš a Písnice	2006	9 724	ANO – 2006
Praha – Slivenec	2008	3 126	ANO – 2010
Prachatice	2009	11 219	ANO – 2009
Prostějov	2006	44 330	ANO – 2006
Přeštice	2007	7 214	ANO – 2007
Říčany u Prahy	2006	14 116	ANO – 2008
Strakonice	2006	22 961	ANO – 2007
Strančice	2010	2 116	ANO – 2011
Štětí	2006	8 887	ANO – 2012
Tábor	2007	35 024	ANO – 2008
Třebíč	2006	37 324	ANO(2006-2007)(2009-12)
Třeboň	2006	8 588	ANO (2009)(2011-2012)
Turnov	2011	14 342	ANO – 2009
Uherské Hradiště	2006	25 343	ANO – 2009
Uherský Brod	2006	16 777	ANO – 2011
Ústí nad Labem	2006	93 747	ANO – 2006
Valašské Meziříčí	2006	26 623	ANO – 2010
Varnsdorf	2007	15 730	ANO – 2009
Velké Meziříčí	2006	11 749	ANO – 2007
Vsetín	2006	26 817	ANO – 2006
Celkem:		1 154 779	

Tabulka 9: Počet členů NSZM (měst a obcí) v roce 2012 realizující MA21

Zdroj: [Vlastní zpracování z dat NSZM, Databáze MA21 a CSÚ]⁵⁹

⁵⁹ Český statistický úřad [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z WWW: < <http://www.czso.cz/> >.

CELKEM: 107 municipalit s regionálním vlivem na 2250 měst a obcí s 3,7 milionem obyvatel (37% populace ČR)

Obrázek 17: Grafické znázornění počtu členů – municipalit (měst a obcí) v NSZM za rok 2012

Zdroj: [Výroční zpráva NSZM z roku 2012]⁶⁰

Jednotlivé tabulky (sledované období 2006-2012), ve kterých je uveden počet členů (měst a obcí) v NSZM na základě získaných dat z Českého statistického úřadu, nám ukazují reálný počet členů (měst a obcí) v NSZM.

Mapy České republiky v jednotlivých letech (2006-2012) ilustrují počet municipalit (měst a obcí) včetně mikroregionů a krajů. Vidíme, že jejich počet každoročně vzrůstal – výjimkou je rok 2009 a 2010, kdy byl počet municipalit stejný. V roce 2012 je aktuální hodnota deklarovaná NSZM 107 municipalit (měst a obcí) společně s mikroregiony a kraji.

⁶⁰ *Národní síť zdravých měst* [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z WWW: < <http://www.nszm.cz/index.shtml?apc=r2093790t>>.

6 ANALÝZA VÝVOJE MÍSTNÍ AGENDY 21 v ČR – ZÁVĚR

Poslední kapitola této práce nám shrne jednotlivá data a zjištění především v oblasti počtu jednotlivých municipalit a počtu obyvatel, kteří byli ve sledovaném období 2006 – 2012 členy Národní sítě Zdravých měst a byli zapojeni i do programu místní Agendy 21.

V úvodu si připomeneme již zmíněné údaje. **NSZM** uvádí v roce 2013 počet členů **hodnotou 113 municipalit** s regionálním vlivem na 2604 měst a obcí, **ve kterých žije 5, 916 milionu obyvatel (56% populace ČR)**. Celkový počet municipalit registrovaných v MA21 podle Databáze MA21 je na **hodnotě 159 municipalit (z toho MA21 skutečně realizuje pouze 70 měst a obcí, ostatní jsou v kategorii „Zájemci“)**.⁶¹ Počet měst a obcí, které realizují MA21 v rámci členství v NSZM je **60 – zbylých 10 municipalit není členem NSZM**.

Jsou tedy tyto údaje, které Národní síť Zdravých měst a Databáze MA21 deklaruje, reálné?

Následující tabulka nám udává počet municipalit v daném roce. Obsahuje trvajících města a obce, které vstoupily do NSZM v roce 2006. V dalších letech je zde zachycen pohyb jednotlivých municipalit, co se týče měst a obcí, které přistoupily nebo vystoupily z členství NSZM.

Pro přehlednější znázornění je zde uveden i graf vývoje počtu členů v NSZM.

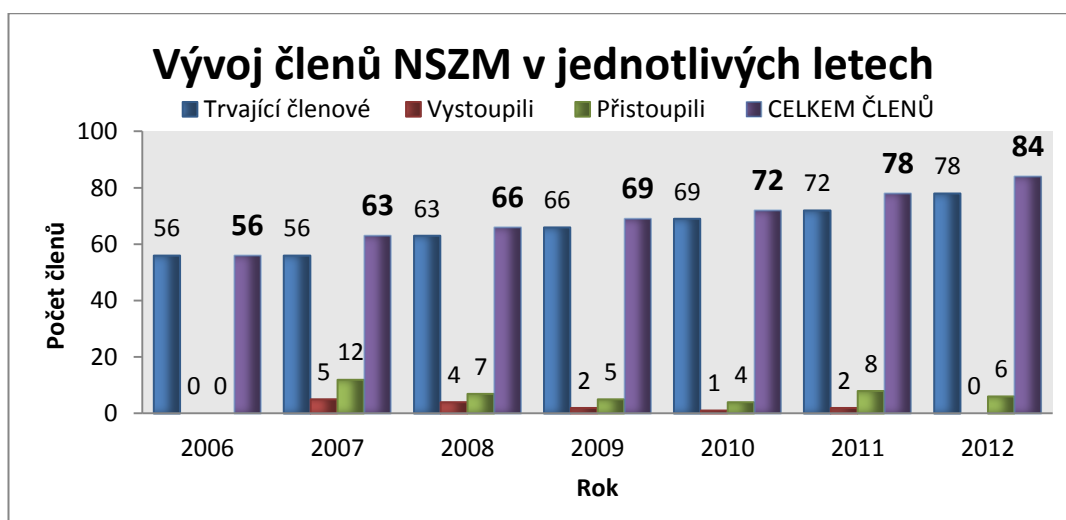
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Trvající členové	56	56	63	66	69	72	78
Výstup z NSZM	X	5	4	2	1	2	0
Vstup do NSZM	X	12	7	5	4	8	6
CELKEM ČLENŮ	56	63	66	69	72	78	84

Tabulka 10: Vývoj členů v NSZM (měst a obcí) ve sledovaném období 2006 - 2012

Zdroj: [Vlastní zpracování z dat NSZM]⁶²

⁶¹ Obě tyto hodnoty jsou aktuální k datu 25. června 2013.

⁶² *Národní síť zdravých měst* [online]. [cit. 2013-06-28]. Dostupné z WWW: <<http://nszm.cz/index.shtml?apc=r2087231t>>.

Graf: 1: Vývoj členů NSZM (měst a obcí) v jednotlivých letech 2006 – 2012

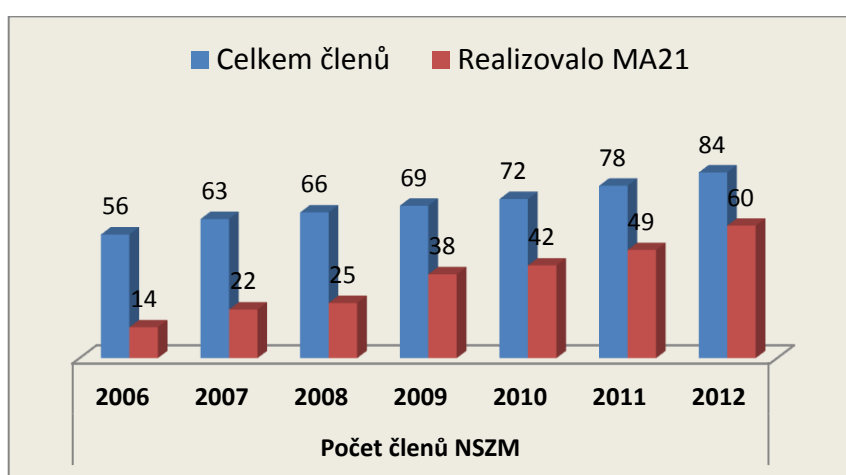
Zdroj: [Vlastní zpracování z dat NSZM]⁶³

Další tabulka (graf) obsahuje přehled počtu členů, kteří v rámci členství v NSZM realizovali místní Agendu 21. Jak je vidět, v roce 2006 realizovalo MA21 pouhá **čtvrtina** měst a obcí z celkového počtu municipalit (měst a obcí). Výraznější nárůst realizace MA21 začal až v roce 2009.

	Počet členů NSZM (měst a obcí)						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Celkem členů	56	63	66	69	72	78	84
Realizovalo MA21	14	22	25	38	42	49	60

Tabulka 11: Počet členů NSZM (měst a obcí) realizujících MA21 ve sledovaném období 2006 – 2012

Zdroj: [Vlastní zpracování z dat NSZM]

Graf: 2: Počet členů NSZM (měst a obcí) realizujících MA21 ve sledovaném období 2006-2012

Zdroj: [Vlastní zpracování z dat NSZM]

⁶³ *Národní síť zdravých měst* [online]. [cit. 2013-06-28]. Dostupné z WWW: <<http://nszm.cz/index.shtml?apc=r2087231t>>.

Zajímavé srovnání přináší zejména pohyb počtu obyvatel v jednotlivých letech sledovaného období. Ve výročních zprávách NSZM, které jsou dostupné na oficiálních stránkách Národní sítě Zdravých měst, jsou uvedeny konkrétní hodnoty celkového počtu obyvatel zapojených v NSZM a programu místní Agendy 21. Bohužel je zde uveden od roku 2003 pouze **celkový počet obyvatel** (viz příloha A). Z této hodnoty není jasně patrné, kolik skutečně obyvatel bylo do programu NSZM a místní Agendy 21 zapojeno.

„Matoucí“ hodnota celkového počtu obyvatel je zavádějící a zkreslující. Pokud existuje municipalita v rámci určitého mikroregionu a kraje, nejsou přece všichni obyvatelé tohoto regionu do programu zapojeni – pouze daná municipalita (město, obec). Do roku 2003 výroční zprávy obsahovaly tabulku, která zobrazovala přehled jednotlivých členů (municipalit v rámci měst a obcí) s počtem obyvatel v daném roce (viz příloha B). Každý si mohl jednotlivé počty obyvatel sečíst a bylo jasné, kolik lidí bylo zapojeno do Národní sítě Zdravých měst.

V současné době je těžké se k těmto konkrétním číslům dopracovat. Pokud vyjmeme opravdu jen čistě města a obce, které jsou členy NSZM, dostaneme dosti odlišné údaje od těch, které jsou skryté právě v **celkových hodnotách počtu obyvatel**. Zde může docházet k duplicitám i triplicitám počtu obyvatel (např. jeden člověk započítán v rámci města či obce, v rámci mikroregionu i v rámci kraje).

Následující tabulky a graf nám ukážou, jak jsou hodnoty, které deklaruje Národní síť Zdravých měst ve svých výročních zprávách zkreslené oproti skutečným hodnotám, které jsou vyjmuty z reálných dat (počet členů NSZM v jednotlivých letech, počet obyvatel v dané municipalitě za jednotlivé roky dle ČSÚ).

	Členové NSZM (včetně mikroregionů a krajů) - oficiálně deklarovaní						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Celkem členů	77	85	90	92	92	100	107
Počet obyvatel	2 400 000	2 500 000	3 200 000	3 300 000	2 900 000	3 740 000	3 700 000

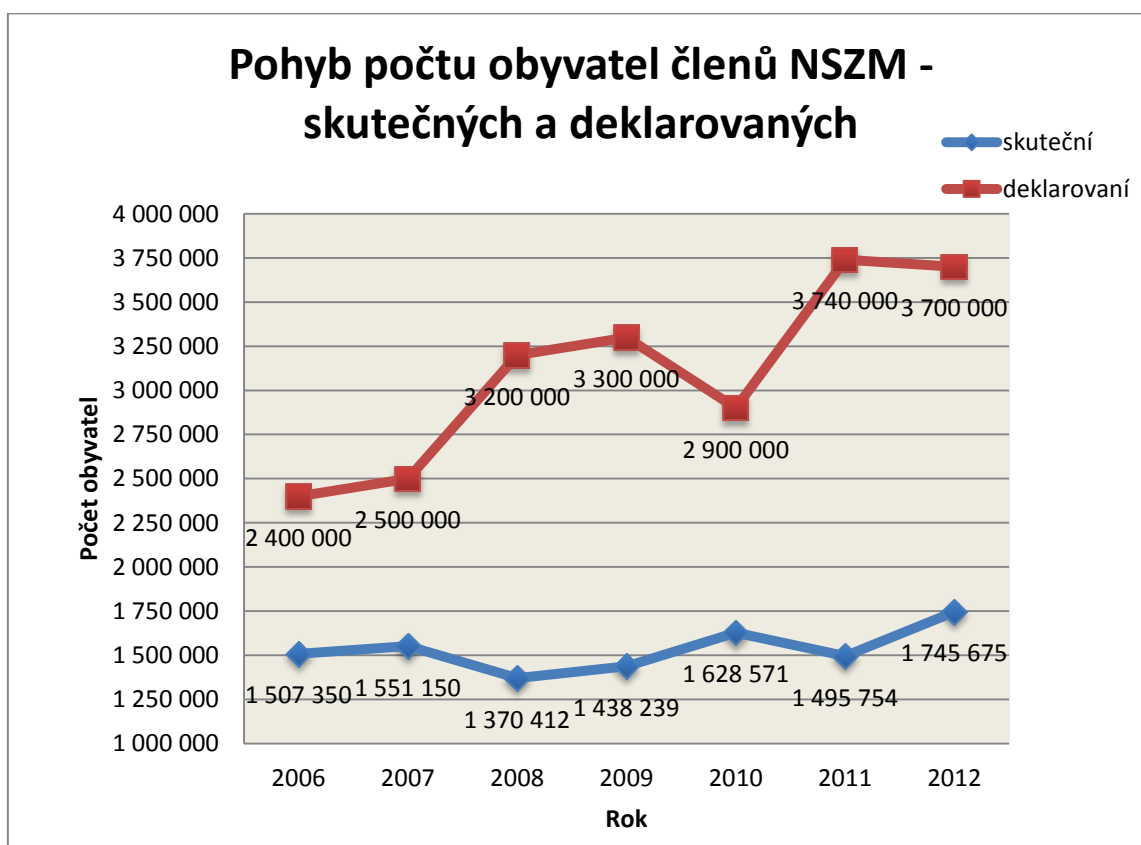
Tabulka 12: Počet obyvatel členů NSZM - oficiálně deklarovaný

Zdroj: [Vlastní zpracování z dat NSZM]⁶⁴

	Členové NSZM (města a obce)						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Celkem členů	56	63	66	69	72	78	84
Počet obyvatel	1 507 350	1 551 150	1 370 412	1 438 239	1 628 571	1 495 754	1 745 675

Tabulka 13: Počet obyvatel členů NSZM – reálné hodnoty

Zdroj: [Vlastní zpracování z dat ČSÚ]⁶⁵

Graf: 3: Pohyb počtu obyvatel členů NSZM skutečných (měst a obcí) a deklarovaných (měst a obcí včetně mikroregionů a krajů)

Zdroj: [Vlastní zpracování z dat NSZM a ČSÚ]

⁶⁴ Národní síť zdravých měst [online]. [cit. 2013-06-28]. Dostupné z WWW: <<http://nszm.cz/index.shtml?apc=r2087231t>>.

⁶⁵ Český statistický úřad [online]. [cit. 2013-06-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/>>.

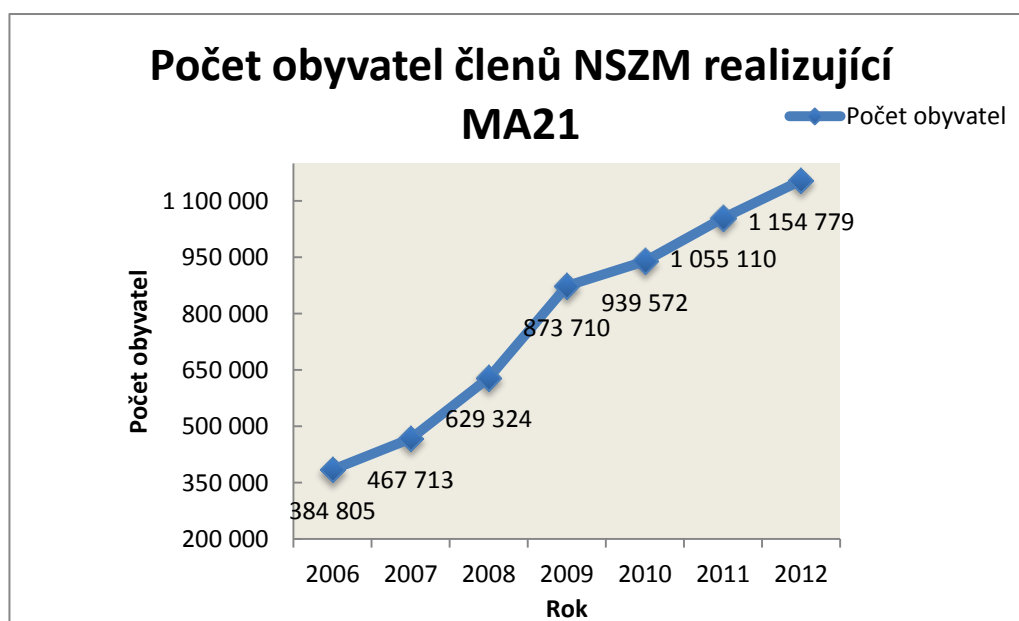
Jak je na tomto grafu vidět, hodnoty se výrazně liší. Počet obyvatel, který deklaruje NSZM je výrazně vyšší, než počet obyvatel skutečně žijících v daných municipalitách (městech a obcích) v jednotlivých letech. Poslední hodnota počtu obyvatel deklarovaná NSZM v roce 2012 je téměř o **2 mil. obyvatel** vyšší – z hlediska reálného zapojení obyvatel do NSZM není tato odlišná hodnota malá. Počet obyvatel v jednotlivých letech má skokový charakter v širokém rozsahu (v řádu statisíců obyvatel).

Když se podíváme na reálné hodnoty (počet obyvatel měst a obcí), je patrné, že vývoj a pohyb počtu obyvatel závisí na počtu municipalit (měst a obcí), které vstoupily nebo naopak vystoupily z NSZM. Každá tato municipalita má odlišný počet obyvatel (města a obce jsou různě velká) a tak je zřejmé, že graf bude kolísat na základně přírůstku nebo úbytku obyvatel podle této velikosti.

Např. vystoupí-li z členství NSZM město Ústí nad Labem, které má 93 747 obyvatel a vstoupí tři obce s celkovým počtem 15 500 obyvatel, tak sice registrujeme nárůst municipalit (měst a obcí), ale celkový počet obyvatel zapojených do MA21 v rámci NSZM klesá.

Z grafu reálných hodnot je patrný nárůst, ale ne tak markantní jako u grafu s hodnotami deklarující NSZM. V tomto případě se jedná o pohyby počtu obyvatel v rámci desetitisíců.

Na závěr je uveden graf pohybu obyvatel členů NSZM, kteří realizovali místní Agendu 21.

Graf: 4: Pohyb obyvatel členů NSZM (měst a obcí) realizující MA21

Zdroj: [Vlastní zpracování z dat ČSÚ]

Hlavním cílem této diplomové práce bylo analyzovat a vyhodnotit, jakým způsobem je místní Agenda 21 v České republice zavedena a jak k ní přistupují jednotlivé obce resp. města. Práce vychází z hypotézy, že s postupující dobou bude počet obcí a měst realizujících místní Agendu 21 stoupat.

Bylo použito dat z oficiálních stránek Národní sítě Zdravých měst, kde jsou uvedeny municipality (města a obce), které jsou členy NSZM. K těmto municipalitám (městům a obcím) byl přiřazen konkrétní počet obyvatel v jednotlivých letech (sledované období 2006-2012). Data byla použita z oficiálního zdroje Českého statistického úřadu. Na základě těchto informací jsme dostali skutečný reálný počet municipalit (měst a obcí), které spadaly do členství NSZM s celkovým počtem obyvatel v daném roce. Tyto municipality (města a obce) byly porovnány s municipalitami deklarovanými NSZM – obce a města včetně mikroregionů a krajů. Zajímavým zjištěním byl fakt, že obě hodnoty, jak počet municipalit, tak počet obyvatel, se liší.

Dalším cílem práce bylo zjistit, zda se praktické používání místní Agendy 21 liší více či méně od deklarovaného postupu při uplatňování místní Agendy 21.

Praktické zavádění místní Agendy 21 se liší poměrně výrazně. Důkazem je hlavní spojnicový graf, který zobrazuje pohyb počtu obyvatel skutečných a pohyb počtu obyvatel deklarovaných. V obou těchto případech dochází k růstu počtu obyvatel i ke zvyšování počtu municipalit. Důležité je však zmínit, že k tomuto růstu dochází, ale daleko **pozvolněji (růst v počtu obyvatel v rámci desetitisíců)**, než NSZM svými uváděnými hodnotami deklaruje (nejedná se o přírůstky v řádu statisíců obyvatel ročně).

Na základě této analýzy můžeme říci, že v roce 2012 bylo na místo 3,7 mil. obyvatel (města, obce, mikroregiony a kraje) reálně zapojeno do místní Agendy 21 v rámci členství v Národní síti Zdravých měst (města a obce) 1 745 675 obyvatel, což je cca 16,6% obyvatel České republiky.

Když potom porovnáme údaje za Českou republiku s údaji v Evropě, můžeme Tabulku 1 parafrázovat následovně:

Časové období rozšíření MA21				
Relativní počet iniciativ	Brzy	Později	Nejpozději	Opožděně
	(1992-1994)	(1995-1996)	(1997-1998)	Po roce 2006
Mnoho: > 60 %	Švédsko	Dánsko		
Středně: 20-60 %	Nizozemí Velká Británie	Finsko Norsko		
Málo: < 20%		Německo Rakousko	Francie, Irsko, Itálie a Španělsko	
Zanedbatelně (1,11% municipalit s cca 16,6% obyvateli v roce 2012)				Česká republika

Tabulka 14: Porovnání rozšíření MA21 v ČR a zemích Evropy

Zdroj: [Vlastní konstrukce z dat CENIA a NSZM]⁶⁶

Z tabulky je patrné, že Česká republika je oproti jiným zemím Evropy v rozšiřování místní Agendy 21 nezanedbatelně pozadu.

⁶⁶ CENIA, česká informační agentura životního prostředí [online]. 2013 [cit. 2013-06-28]. Dostupné z WWW: < <http://ma21.cenia.cz/Dokumentykestažení/tabid/94/language/cs-CZ/Default.aspx>>.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] BRUNDTLANDOVÁ, GRO Harlem. *Naše společná budoucnost*. Praha: Academia, 1991
- [2] Kolektiv autorů. Příručka pro mapování kvality místních Agend 21 . Praha: MŽP, 2005. s. 3.
- [3] MOLDAN, Bedřich. *Ekologická dimenze udržitelného rozvoje*. Praha : Karolinum, 2001. 102 s. ISBN 80-246-0246-6. str. 11
- [4] MOLDAN, Bedřich. *Ekologická dimenze udržitelného rozvoje*. Praha : Karolinum, 2001. 102 s. ISBN 80-246-0246-6. str. 14
- [5] MOLDAN, Bedřich. *Indikátory trvale udržitelného rozvoje*. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 1996. ISBN 80-7078-380-X. str. 20-22
- [6] NOVÁČEK, Pavel. *Udržitelný rozvoj*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. 432 s. ISBN 978-80-244-2514-6. str. 217
- [7] REITSCHMIEDOVÁ, Alena a kol. *Metodika pro místní Agendy 21 v České republice: strategie, postupy a techniky uplatnění MA21 na místní a regionální úrovni ČR*. Frýdek-Místek, duben 2003. 120 s. ISBN (brož.)
- [8] ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. *Indikátory udržitelného rozvoje, Teoretické přístupy a zkušenosti v České republice. Případová studie Hradec Králové*. Hradec Králové : Civitas per Populi, 2007. 52 s. ISBN 978-80-903813-6-0. str. 7).
- [9] UNITED NATIONS. *Indicators of Sustainable Development: Guidelines and Methodologies*. 3rd. ed. New York: United Nations, 2007. 93 p. ISBN 978-92-1-104577-2.

- [10] Businessinfo.cz, oficiální portál pro podnikání a export [online]. 2012 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/strucna-charakteristika-oecd-7192.html>>.
- [11] CENIA, česká *informační agentura životního prostředí* [online]. [cit. 2013-06-12]. Dostupné z WWW: <<http://www1.cenia.cz/www/o-cenia/profil-organizace>>.
- [12] CENIA, česká *informační agentura životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://www1.cenia.cz/www/>>.
- [13] CENIA, česká *informační agentura životního prostředí* [online]. 2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z WWW: <[http://www.cenia.cz/web/www/webpub2.nsf/\\$pid/MZPMSFHW5QFD/\\$FILE/stav_ma21_ve12ti_zemich_evropy.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/webpub2.nsf/$pid/MZPMSFHW5QFD/$FILE/stav_ma21_ve12ti_zemich_evropy.pdf)>.
- [14] CENIA, česká *informační agentura životního prostředí* [online]. 2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z WWW: <<http://ma21.cenia.cz/Dokumentykestažení/tabid/94/language/cs-CZ/Default.aspx>>.
- [15] CENIA, česká *informační agentura životního prostředí* [online]. 2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z WWW: <[http://www.cenia.cz/web/www/webpub2.nsf/\\$pid/MZPMSFGSI0KM/\\$FILE/system_ma21.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/webpub2.nsf/$pid/MZPMSFGSI0KM/$FILE/system_ma21.pdf)>.
- [16] CENIA. Databáze *místních Agend 21 v ČR* [online]. [cit. 2013-06-15]. Dostupné z WWW: <<http://ma21.cenia.cz/Z%C3%A1kladn%C3%ADinformaceoMA21/tabid/85/language/cs-CZ/Default.aspx>>.
- [17] CENIA. *Místní Agenda 21* [online]. [cit. 2013-06-12]. Dostupné z WWW: <[http://www.cenia.cz/web/www/webpub2.nsf/\\$pid/CENMSFVZ8VR3/\\$FILE/mistni_agenda21.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/webpub2.nsf/$pid/CENMSFVZ8VR3/$FILE/mistni_agenda21.pdf)>.
- [18] CENIA. Sada *Kritérií místní Agendy 21* [online]. [cit. 2013-06-09]. Dostupné z WWW: <<http://ma21.cenia.cz/Z%C3%A1kladn%C3%ADinformaceoMA21/KriteriaMA21/tabid/93/language/cs-CZ/Default.aspx>>.
- [19] *Centrum pro otázky životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.czp.cuni.cz/Osoby/Moldan/moldan1.htm>>.
- [20] *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/>>.

- [21] Kolektiv autorů. *Strategie, postupy a techniky uplatnění MA 21 na místní a regionální úrovni ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-04-05]. Praha: ČEÚ, 2003. Dostupné z WWW:<[http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFL5ZKH1](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFL5ZKH1)>.
- [22] Ministerstvo životního prostředí [online]. 2013 [cit. 2013-06-12]. Dostupné z WWW: <http://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj>.
- [23] Ministerstvo životního prostředí [online]. 2013 [cit. 2013-06-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.mzp.cz/cz/ministerstvo>>.
- [24] MŽP. *Agenda 21* [online]. 2000. [cit. 2013-06-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/6d13b004071d0140c12569e700154acb/b56f757c1507c286c12570500034ba62?OpenDocument>>.
- [25] MŽP. *Místní Agenda 21* [online]. 2008-2012 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z WWW:<<http://ma21.cenia.cz/Z%C3%A1kladn%C3%ADinformace/Agenda21/tabid/101/language/cs-CZ/Default.aspx>>.
- [26] *Národní síť zdravých měst* [online]. [cit. 2013-06-12]. Dostupné z WWW: <<http://nszm.cz/index.shtml?apc=r2082129t>>.
- [27] *Národní síť zdravých měst* [online]. [cit. 2013-06-25]. Dostupné z WWW: <http://dataplan.info/img_upload/f96fc5d7def29509aeffc6784e61f65b/nszm_zaklinfo_1210df>.
- [28] *Národní síť zdravých měst* [online]. [cit. 2013-06-28]. Dostupné z WWW: <<http://nszm.cz/index.shtml?apc=r2087231t>>.
- [29] *Občanská společnost - návod k použití* [online]. 2008 [cit. 2012-12-05]. Místní Agenda 21. Dostupné z WWW:<<http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=u&x=1923253>>.
- [30] *Státní politika životního prostředí* [online]. [cit. 2013-06-12]. Dostupné z WWW: <[http://www.1.sysnet.cz/projects/env.web/zamest.nsf/defc72941c223d62c12564b30064fdcc/11c2caf3e54a8d38c1256720003c8c3d/\\$FILE/SPZP.pdf](http://www.1.sysnet.cz/projects/env.web/zamest.nsf/defc72941c223d62c12564b30064fdcc/11c2caf3e54a8d38c1256720003c8c3d/$FILE/SPZP.pdf)>.
- [31] TIMUR, *Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj* [online]. 2012 [cit. 2012-15-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.timur.cz/>>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Ukázka tabulky počtu členů Národní sítě Zdravých měst z výroční zprávy 2003

Příloha B: Ukázka tabulky počtu členů Národní sítě Zdravých měst z výroční zprávy 2002

Příloha C: Tabulka

- **Plán rozšiřování členské základny**

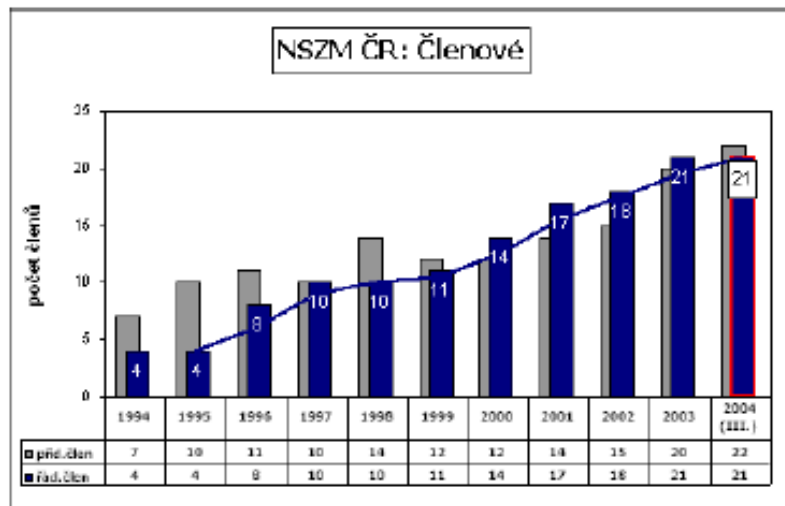
Kvantitativní ukazatele rozšíření NSZM ČR do roku 2015 jsou uváděny v souladu s usn. Vlády ČR ke Zdraví 21.

Tab. 2

Ukazatel	STAV	%ČR	PLÁN				
	2003	2003	2004	2005	2010	2015	%ČR 2015
členové celk.	41		53	87	220	500	
z toho města	35	6%				420	80%
z toho obce	1					20	
z toho kraje	1	7%				10	71%
z toho mikroregiony	5					50	
města a obce v regionech	800	11%	1 100	1 250	1 850	3 100	50%
obyvatelé celk.	1 680 000	16%	2 000 000	2 150 000	3 000 000	5 000 000	49%

Ukazatel	STAV	%ČR	PLÁN				
	2003	2003	2004	2005	2010	2015	%ČR 2015
ř. člen celk.	21		23	27	70	150	
řádný člen (města)	21	3%	22	25	60	130	25%
řádný člen (ostatní)	0		1	2	10	20	
ř. člen (města nad 20tis.)	17	27%	18	20	35	63	100%
přidružený člen celk.	22		30	60	150	350	

Graf 1

Příloha B

- Členové NSZM ČR (k 31.12.2002)

liga	ŘÁDNÝ ČLEN	obyv.	vst.
	celkem: 25 členů	1 042	
1	Boskovice	11	1994
2	Brno	389	1994
3	České Budějovice	99	2000
4	Frydlant nad Ostr.	10	1996
5	Hodonín	28	1999
6	Chrudim	24	2001
7	Karviná	65	1995
8	Kroměříž	30	1996
9	Letovice	6	2000
10	Litoměřice	25	2000
11	Moravská Třebová	12	1997
12	Nové Město n. M.	10	2001
13	Orlová	36	1997
14	Poděbrady	13	1997
15	Prostějov	49	2000
16	Rožmitál p. Tř.	4	2001
17	Sternberk	14	1996
18	Třebíč	40	1996
19	Třeboň	9	1994
20	Valašské Meziříčí	27	2000
21	Velké Meziříčí	12	2001
22	Veselí n. M.	12	1998
23	Votice	4	1998
24	Vsetín	30	2001
25	Zlín	83	1996

	ČLEN - POZOROVATEL	obyv.	vst.
	celkem: 7 členů	55	
1	Blansko	21	1998
2	Jilemnice	6	2002
3	Kašperské Hory	4	2000
4	Kouřim	2	1998
5	Sedlčany	9	1996
6	Slavičín	8	1996
7	Zlaté Hory	5	1999

	PŘIDRUŽENÝ ČLEN - REGION	obyv. / obcí	vst.
	celkem: 1 člen	4 / 10	
	Mikroregion Třemšín	4 / 10	2002

	PŘIDRUŽENÝ ČLEN - ORGANIZACE		vst.
	celkem: 1 člen		
	České centrum čistší produkce		2001

Legenda: obyv. = počet obyvatel (tis.); obyv. / obcí = počet obcí / počet jejich obyvatel (tis.);
vst. = rok vstupu člena do NSZM ČR

Zdroj: [Výroční zpráva NSZM z roku 2002]